

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 8 ΙΟΥΛΙΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ**Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα (απόσπασμα)**

Την ανεγνώρισα πάραυτα εις το φως της σελήνης το μελιχρόν, το περιαργυρούν όλην την άπειρον οθόνην του γαληνιώντος πελάγους, και κάμνον να χορεύουν φωσφορίζοντα τα κύματα. Είχε βυθισθή άπαξ καθώς ερρίφθη εις την θάλασσαν, είχε βρέξει την κόμην της, από τους βοστρύχους της οποίας ως ποταμός από μαργαρίτας έρρεε το νερόν, και είχεν αναδύσει· έβλεπε κατά τύχην προς το μέρος όπου ήμην εγώ, κ' εκινείτο εδώ κ' εκεί προσπαίζουσα και πλέουσα. Ήξευρε καλώς να κολυμβά.

Δια να φύγω έπρεπεν εξ άπαντος να πατήσω επί μίαν στιγμήν ορθός εις την κορυφήν του βράχου, είτα να κύψω όπισθεν θάμνων, να λύσω την αίγα μου, και να γίνω άφαντος κρατών την πνοήν μου, χωρίς τον ελάχιστον κρότον ή θρουν. Αλλ' η στιγμή καθ' ην θα διηρχόμην δια της κορυφής του βράχου ήρκει δια να με ίδη η Μοσχούλα. Ήτον αδύνατον, καθώς εκείνη έβλεπε προς το μέρος μου, να φύγω άόρατος.

Το ανάστημά μου θα διεγράφετο δια μίαν στιγμήν υψηλόν και δεχόμενον δαψιλώς το φως της σελήνης, επάνω του βράχου. Εκεί η κόρη θα με έβλεπε, καθώς ήτον εστραμμένη προς τα εδώ. Ω! πώς θα εξαφνίζετο. Θα ετρόμαζεν ευλόγως, θα εφώναζεν, είτα θα με κατηγόρει δια σκοπούς αθεμίτους, και τότε αλλίμονον εις τον μικρόν βοσκόν!

Η πρώτη ιδέα μου ήτον να βήξω, να της δώσω αμέσως είδησιν, και να κράξω: «— Βρέθηκα εδώ, χωρίς να ξέρω... Μην τρομάξης!...φεύγω αμέσως, κοπέλα μου! »

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Πλην, δεν ηξεύρω πώς, υπήρξα σκαιός και άτολμος. Κανείς δεν με είχε διδάξει μαθήματα κοσμιότητας εις τα βουνά μου. Συνεστάλην, κατέβην πάλιν κάτω εις την ρίζαν του βράχου κ' επερίμενα.

«Αυτή δεν θ' αργήση», έλεγα μέσα μου· «τώρα θα κολυμπήση, θα ντυθή και θα φύγη... Θα τραβήξη αυτή το μονοπάτι της κ' εγώ τον κρημνό μου!... »

Κ' ενθυμήθην τότε τον Σισώην, και τον πνευματικόν του μοναστηρίου, τον παπά-Γρηγόριον, οίτινες πολλάκις με είχαν συμβουλεύσει να φεύγω, πάντοτε, τον γυναικείον πειρασμόν!

Εκ της ιδέας τού να περιμένω δεν υπήρχε άλλον μέσον ή προσφυγή, ειμή ν' αποφασίσω να ριφθώ εις την θάλασσαν, με τα ρούχα, όπως ήμην, να κολυμβήσω εις τα βαθέα, άπατα νερά, όλον το προς δυσμάς διάστημα, το από της ακτής όπου ευρισκόμην, εντεύθεν του μέρους όπου ελούετο η νεάνις, μέχρι του κυρίως όρμου και της άμμου, επειδή εις όλον εκείνο το διάστημα, ως ημίσεος μιλίου, η ακρογιαλιά ήτον άβατος, άπάτητος, όλη βράχος και κρημνός. Μόνον εις το μέρος όπου ήμην εσχηματίζετο το λίκνον εκείνο του θαλασσίου νερού, μεταξύ σπηλαίων και βράχων.

Θ' άφηνα την Μοσχούλαν μου, την αίγα, εις την τύχην της, δεμένην εκεί επάνω, άνωθεν του βράχου, και άμα έφθανα εις την άμμον με διάβροχα τα ρούχα μου (διότι ήτον ανάγκη να πλεύσω με τα ρούχα), στάζων άλμην και αφρόν, θα εβάδιζα δισχίλια βήματα δια να επιστρέψω από άλλο μονοπάτι πάλιν πλησίον του κοπαδιού μου, θα κατέβαινα τον κρημνόν παρακάτω δια να λύσω την Μοσχούλαν την αίγα μου, οπότε η ανεψιά του κυρ Μόσχου θα είχε φύγει χωρίς ν' αφήση βεβαίως κανέν ίχνος εις τον αιγιαλόν. Το σχέδιον τούτο αν το εξετέλουν, θα ήτον μέγας κόπος, αληθής άθλος. Θα εχρειάζετο δε και μίαν ώραν και πλέον. Ουδέ θα ήμην πλέον βέβαιος περί της ασφαλείας του κοπαδιού μου.

Δεν υπήρχεν άλλη αίρεσις, ειμή να περιμένω. Θα εκράτουν την αναπνοήν μου. Η κόρη εκείνη δεν θα υπώπτευε την παρουσίαν μου. Άλλως ήμην εν συνειδήσει αθώος.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Εντοσούτω όσον αθώος και αν ήμην, η περιέργεια δεν μου έλειπε. Και ανερριχήθην πάλιν σιγά-σιγά προς τα επάνω και εις την κορυφήν του βράχου, καλυπτόμενος όπισθεν των θάμνων· έκυψα να ιδω την κολυμβώσαν νεάνιδα.

Ήτον απόλαυσις, όνειρον, θαύμα. Είχεν απομακρυνθή ως πέντε οργυιάς από το άντρον, και έπλεε, κ' έβλεπε τώρα προς ανατολάς, στρέφουσα τα νώτα προς το μέρος μου. Έβλεπα την αμαυράν και όμως χρυσίζουσαν αμυδρώς κόμην της, τον τράχηλόν της τον εύγραμμον, τας λευκάς ως γάλα ωμοπλάτας, τους βραχίονας τους τορνευτούς, όλα συγχεόμενα, μελιχρά και ονειρώδη εις το φέγγος της σελήνης. Διέβλεπα την οσφύν της την ευλύγιστον, τα ισχία της, τας κνήμας, τους πόδας της, μεταξύ σκιάς και φωτός, βαπτιζόμενα εις το κύμα. Εμάντευα το στέρνον της, τους κόλπους της, γλαφυρούς, προέχοντας, δεχομένους όλας της αύρας τας ριπάς και της θαλάσσης το θείον άρωμα. Ήτον πνοή, ίνδαλμα αφάνταστον, όνειρον επιπλέον εις το κύμα· ήτο νηρηίς, νύμφη, σειρήν, πλέουσα, ως πλέει ναυς μαγική, η ναυς των ονείρων...

Ούτε μου ήλθε τότε η ιδέα ότι, αν επάτουν επάνω εις τον βράχον, όρθιος ή κυρτός, με σκοπόν να φύγω, ήτον σχεδόν βέβαιον, ότι η νέα δεν θα μ' έβλεπε, και θα ημπορούσα ν' αποχωρήσω εν τάξει. Εκείνη έβλεπε προς ανατολάς, εγώ ευρισκόμην προς δυσμάς όπισθέν της. Ούτε η σκιά μου δεν θα την ετάραττεν. Αύτη, επειδή η σελήνη ήτον εις τ' ανατολικά, θα έπιπτε προς το δυτικόν μέρος, όπισθεν του βράχου μου, κ' εντεύθεν του άντρου.

Είχα μείνει χάσκων, εν εκστάσει, και δεν εσκεπτόμην πλέον τα επίγεια.

Δεν δύναμαι να είπω αν μου ήλθον πονηροί, και συνάμα παιδικοί ανόητοι λογισμοί, εν είδει ευχών κατάραι. «Να εκινδύνευεν έξαφνα! να έβαζε μια φωνή! να έβλεπε κανένα ροφόν εις τον πυθμένα, τον οποίον να εκλάβη δια θηρίον, δια σκυλόψαρον, και να εφώναζε βοήθειαν!... »

Είναι αληθές, ότι δεν εχόρταινα να βλέπω το όνειρον, το πλέον εις το κύμα. Αλλά την τελευταίαν στιγμήν, αλλοκότως, μου επανήλθε πάλιν η πρώτη ιδέα ... Να ριφθώ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

εις τα κύματα, προς το αντίθετον μέρος, εις τα όπισθεν, να κολυμβήσω όλον εκείνο το διάστημα έως την άμμον, και να φύγω, να φύγω τον πειρασμόν!...

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια είναι η σχέση της πεζογραφίας του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη με τον ευρωπαϊκό ρομαντισμό (Μονάδες 9). Να αναφέρετε τέσσερα (4) σημεία του κειμένου που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν τη θέση σας (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Ποια από τα χαρακτηριστικά της γλώσσας και του ύφους του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη εντοπίζετε στο απόσπασμα που σας δόθηκε;

Μονάδες 20

3. Να εντοπίσετε τέσσερα (4) διαφορετικά εκφραστικά μέσα με τα οποία ο συγγραφέας ζωντανεύει το «όνειρο στο κύμα».

Μονάδες 20

4. «Δεν δύναμαι ... το πλέον εις το κύμα». Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις) το απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Να αναγνώσετε συγκριτικά το απόσπασμα από το διήγημα «Όνειρο στο κύμα» και το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια» του Στράτη Μυριβήλη και να επισημάνετε τις ομοιότητες (Μονάδες 10) και τις διαφορές τους (Μονάδες 10) ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Στράτης Μυριβήλης, «Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια», (απόσπασμα).

Η Σαπφώ τραβάει ίσια, ανοιχτά, με μεγάλες χαριτωμένες πλεψιές. Το κεφάλι της πέφτει κι ανασηκώνεται ρυθμικά,

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

και η θάλασσα, κάθε φορά που ανεγέρνει απάνω της, τη φιλά στο μάγουλο. Φορεί κι αυτή μαύρο μαγιό. Φαίνεται πίσω ο λαιμός κ' η πλάτη, σα λαξεμένη σε χλομό μάρμαρο πολύ δουλεμένο. Φαίνεται ακόμα το ένα μπράτσο της, έτσι που αναδύεται μαλακά μες από το νερό. (...)

Μια στιγμή η Σαπφώ γυρίζει τ' ανάσκελα. Κολυμπά μόνο με τα χέρια της, που δουλεύουν σα δυο γρήγορα κουπιά. Μικρά - μικρά κυματάκια σηκώνονται από τις άκρες τω χεριώ της, απλώνουν ως τις σκοτεινές μασκάλες και παίζουν γύρω στις κορφές των κόρφων, που ξεμυτίζουν από το νερό, στέρεοι σαν καρποί. Το μπανιερό κολνάει βρεγμένο πάνω στη γερή σάρκα.

Ο Λεωνής σηκώνει ταραγμένος τη ματιά, ψαχουλεύει με αγωνία ψηλά ένα γύρω, πάνω στο πράσινο μπουκέτο της Βίγλας. Σα να μην ήθελε να δει άλλος κανένας πως την είδε, ή σα νάνιωσε το μαγνήτη μιας άλλης ματιάς να τραβάει τη δική του σαν πετονιά από κει ψηλά. Και ίσα - ίσα του φάνηκε πως πήρε το μάτι του κάποια κίνηση. Σα να παραμέρισαν βιαστικά μια τούφα σκίνα, σα ν' ασπρολόγησε κάτι. (...)

Νιώθει ακόμα τη γλυκιά ταραχή να κυκλοφέρει μέσα στο αίμα του. Είναι το όραμα της Σαπφώς, που κολυμπά ανάσκελη. Κατόπι την είδε σαν πλεύρισε, και ξέρει πως την παραφύλαγε να βγει, την είδε όρθια, να πηδά με μικρά πηδήματα από βραχάκι σε βραχάκι. Ένα φτερωμένο κορμί περεχυμένο θάλασσα και ήλιο. Καθάριο, κρουστό σαν τα βρεγμένα βότσαλα. Ακούει τους αχινούς, κουβάρα, να σιγοτρίζουν τα μπλεγμένα τους αγκάθια. Αφήνει το ένα πόδι του να κρεμαστεί πάνω στο νερό. Μια τρίχα κοντά στο νερό. Η θάλασσα με τον ανασασμό της τον αγγίζει, τότε γαργαλά στη φτέρνα και πάλι αποτραβιέται. Μέσα στα ρηχά καθρεφτιούνται τα χρωματιστά ζωνάρια της βάρκας. Σαλεύονται σα νεροφείδες που παλεύουν ή αγκαλιάζονται, σγουραίνουν παράλληλα, κυματίζουν τις κουλούρες τους. Νιώθει κάτι που τότε στενοχωρεί. Είναι που άφησε τον εαυτό του να δει ολόγυμνη σχεδόν τη Σαπφώ. Η κυριολεξία δηλαδή δεν ήταν «άφησε τον εαυτό του». Γιατί

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

είταν βέβαιο πως παραμόνεψε τη στιγμή που έκανε να ξενερίσει. (...)

Είταν η γυναίκα του Βρανά, του πεθαμένου φίλου. Όμως είταν αλήθεια μια παίδα εικοσιδυό χρονώ όμορφη σαν καμιάν άλλη. Αυτό πια τόξερε, το αιστανότανε μ' ολάκερο το κορμί του. Την είδε μέσα στην αποθέωση της ομορφιάς της να αναδύεται. Από πάνω της να κρουνελίζει η θάλασσα κι ο ήλιος. (...)

Ένιωσε μια καταφρόνηση για την κατάντια του, σαν πόνο μέσα στη σάρκα. Και παράσταινε τάχα το «όνειρο στο κύμα». Αηδία και ντροπή ... Και «όνειρο στο κύμα»! Η θύμησή του πήδηξε πάλι σ' ένα σάλτο καιρούς κι αποστάσεις, ζευγαρώνοντας απίθανα τις λεπτομέρειες. Θυμήθηκε πως είτανε του Παπαδιαμάντη κείνο το στερνό κομμάτι πούχε διαβάσει στο Βρανά πριν θολώσουν τα συλλοϊκά του.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μετά τη 10.00 πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Ὀνειρο στό κῦμα» (απόσπασμα)

Μίαν ἐσπέραν, καθώς εἶχα κατεβάσει τά γίδια μου κάτω εἰς τόν αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εἰς τούς βράχους, ὅπου ἐσχημάτιζε χιλίους γλαφυρούς κολπίσκους καί ἀγκαλίτσες τό κῦμα, ὅπου ἄλλοῦ ἐκυρτώνοντο οἱ βράχοι εἰς προβλήτας καί ἄλλοῦ ἐκοιλαίνοντο εἰς σπήλαια· καί ἀνάμεσα εἰς τούς τόσους ἐλιγμούς καί δαιδάλους τοῦ νεροῦ, τό ὅποιον εἰσεχώρει μορμυρίζον, χορεῦον μέ ἀτάκτους φλοίσβους καί ἀφρούς, ὅμοιον μέ τό βρέφος τό ψελλίζον, πού ἀναπηδᾷ εἰς τό λῆκνόν του καί λαχταρεῖ νά σηκωθῇ καί νά χορεύσῃ εἰς τήν χεῖρα τῆς μητρός πού τό ἔψαυσε -καθώς εἶχα κατεβάσει, λέγω, τά γίδια μου διά ν' «ἀρμυρίσουν» εἰς τήν θάλασσαν, ὅπως συχνά ἐσυνήθιζα, εἶδα τήν ἀκρογιαλιάν πού ἦτον μεγάλη χαρά καί μαγεία, καί τήν «ἐλιμπίστηκα», κ' ἐλαχτάρησα νά πέσω νά κολυμβήσω. Ἦτον τόν Αὐγουστον μῆνα.

Ἀνέβασα τό κοπάδι μου ὀλίγον παραπάνω ἀπό τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς δύο κρημνούς καί εἰς ἓνα μονοπάτι τό ὅποιον ἐχαράσσετο ἐπάνω εἰς τήν ράχιν. Δι' αὐτοῦ εἶχα κατέλθει, καί δι' αὐτοῦ ἔμελλα πάλιν νά ἐπιστρέψω εἰς τό βουνόν τήν νύκτα εἰς τήν στάνην μου. Ἄφησα ἐκεῖ τά γίδια μου διά νά βοσκήσουν εἰς τά κρίταμα καί τάς ἀρμυρήθρας, ἅν καί δέν ἐπεινοῦσαν πλέον. Τά ἐσφύριξα σιγά διά νά καθίσουν νά ἡσυχάσουν καί νά μέ περιμένουν. Μέ ἄκουσαν κ' ἐκάθισαν ἡσυχα. Ἐπτά ἤ ὀκτώ ἐξ αὐτῶν τράγοι ἦσαν κωδωνοφόροι καί θά ἤκουον μακρόθεν τούς κωδωνισμούς των, ἅν τυχόν ἐδείκνυον συμπτώματα ἀνησυχίας.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Ἐγύρισα ὀπίσω, κατέβην πάλιν τόν κρημνόν, κ' ἔφθασα κάτω εἰς τήν θάλασσαν. Τήν ὥραν ἐκείνην εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος, καί τό φεγγάρι σχεδόν ὀλόγεμον ἤρχισε νά λάμψη χαμηλά, ὥς δύο καλαμιές ὑψηλότερα ἀπό τά βουνά τῆς ἀντικρινῆς νήσου. Ὁ βράχος ὁ δικός μου ἔτεινε πρὸς βορρᾶν, καί πέραν ἀπό τόν ἄλλον κάβον πρὸς δυσμάς, ἀριστερά μου, ἔβλεπα μίαν πτυχήν ἀπό τήν πορφύραν τοῦ ἡλίου, πού εἶχε βασιλέψει ἐκείνην τήν στιγμήν.

Ἦτον ἡ οὐρά τῆς λαμπρᾶς ἀλουργίδος πού σύρεται ὀπίσω, ἢ ἦτον ὁ τάπης, πού τοῦ ἔστρωνε, καθὼς λέγουν, ἡ μάννα του, διὰ νά καθίσῃ νά δειπνήσῃ.

Δεξιά ἀπό τόν μέγαν κυρτόν βράχον μου, ἐσχηματίζετο μικρόν ἄντρον θαλάσσιον, στρωμένο μέ ἄσπρα κρυσταλλοειδῇ κοχύλια καί λαμπρά ποικιλόχρωμα χαλίκια, πού ἐφαίνετο πῶς τό εἶχον εὐτρεπίσει καί στολίσει αἱ νύμφαι τῶν θαλασσῶν. Ἀπό τό ἄντρον ἐκεῖνο ἤρχιζεν ἓνα μονοπάτι, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνέβαινέ τις πλαγίως τήν ἀπότομον ἀκρογιαλιάν, κ' ἔφθανεν εἰς τήν κάτω πόρταν τοῦ τοιχογυρίσματος τοῦ κύρ Μόσχου, τοῦ ὁποίου ὁ ἓνας τοῖχος ἔζωνεν εἰς μῆκος ἑκατοντάδων μέτρων ὅλον τόν αἰγιαλόν.

Ἐπέταξα ἀμέσως τό ὑποκάμισόν μου, τήν περισκελίδα μου, κ' ἔπεσα εἰς τήν θάλασσαν. Ἐπλύθην, ἐλούσθην, ἐκολύμβησα ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας. Ἦσθανόμην γλύκαν, μαγείαν ἄφατον, ἐφантаζόμην τόν ἑαυτόν μου ὡς νά ἦμην ἓν μέ τό κῦμα, ὡς νά μετεῖχον τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῆς ὑγρᾶς καί ἀλμυρᾶς καί δροσώδους. Δέν θά μοῦ ἔκανε ποτέ καρδιά νά ἔβγω ἀπό τήν θάλασσαν, δέν θά ἐχόρταινα ποτέ τό κολύμβημα, ἂν δέν εἶχα τήν ἔννοιαν τοῦ κοπαδιοῦ μου. Ὅσῃν ὑπακοήν καί ἂν εἶχαν πρὸς ἐμέ τά ἐρίφια, καί ἂν ἤκουον τήν φωνήν μου διὰ νά καθίσουν ἤσυχα, ἐρίφια ἦσαν, δυσανάγωγα καί ἄπιστα ὅσον καί τά μικρά παιδία. Ἐφοβούμην μήπως τινά ἀποσκιρτήσουν καί μοῦ φύγουν, καί τότε ἔπρεπε νά τρέχω νά τά ζητῶ τήν νύκτα εἰς τούς λόγγους καί τά βουνά ὀδηγούμενος μόνον ἀπό τόν ἦχον τῶν κωδωνίσκων τῶν τράγων! Ὅσον ἀφορᾷ τήν Μοσχούλαν, διὰ νά εἶμαι βέβαιος, ὅτι δέν θά μοῦ φύγῃ πάλιν, καθὼς μοῦ εἶχε φύγει τήν ἄλλην φορᾶν, ὅποτε ὁ ἄγνωστος κλέπτης (ὦ νά

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

τόν ἔπιανα) τῆς εἶχε κλέψει, ὁ ἀνόητος, τόν ἐπίχρυσον κωδωνίσκον μέ τό κόκκινον περιδέραιον ἀπό τόν λαιμόν, ἐφρόντισα νά τήν δέσω μ' ἓνα σχοινάκι εἰς τήν ρίζαν ἑνός θάμνου ὀλίγον παραπάνω ἀπό τόν βράχον εἰς τήν βάσιν τοῦ ὁποίου εἶχα ἀφήσει τά ροῦχά μου πρίν ριφθῶ εἰς τήν θάλασσαν.

Ἐπήδησα ταχέως ἔξω, ἐφόρεσα τό ὑποκάμισόν μου, τήν περισκελίδα μου, ἔκαμα ἓνα βῆμα διά νά ἀναβῶ. Ἄνω τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις ἐβρέχετο ἀπό τήν θάλασσαν, θά ἔλυα τήν Μοσχούλαν, τήν μικρήν αἰγά μου, καί μέ διακόσια ἢ περισσότερα βήματα θά ἐπέστρεφα πλησίον εἰς τό κοπάδι μου. Ὁ μικρός ἐκεῖνος ἀνήφορος, ὁ ὀλισθηρός κρημνός ἦτον δι' ἐμέ ἄθυρμα, ὅσον ἓνα σκαλοπάτι μαρμαρίνης σκάλας, τό ὁποῖον φιλοτιμοῦνται νά πηδήσουν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τά ἄνω ἀμιλλώμενα τά παιδιὰ τῆς γειτονιάς.

Τήν στιγμὴν ἐκείνην, ἐνῶ ἔκαμα τό πρῶτον βῆμα, ἀκούω σφοδρόν πλατάγισμα εἰς τήν θάλασσαν, ὡς σώματος πίπτοντος εἰς τό κῦμα. Ὁ κρότος ἤρχετο δεξιόθεν, ἀπό τό μέρος τοῦ ἄντρου τοῦ κογκυλοστρώτου καί νυμφοστολίστου, ὅπου ἤξευρα, ὅτι ἐνίστε κατήρχετο ἡ Μοσχούλα, ἡ ἀνεψιά τοῦ κύρ Μόσχου, κ' ἐλούετο εἰς τήν θάλασσαν. Δέν θά ἐρριποκινδύνενα νά ἔλθω τόσον σιμά εἰς τά σύνορά της, ἐγὼ ὁ σατυρίσκος τοῦ βουνοῦ, νά λουσθῶ, ἐάν ἤξευρα ὅτι ἐσυνήθιζε νά λούεται καί τήν νύκτα μέ τό φῶς τῆς σελήνης. Ἐγνώριζα, ὅτι τό πρωί, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου συνήθως ἐλούετο.

Ἐκαμα δύο τρία βήματα χωρίς τόν ἐλάχιστον θόρυβον, ἀνερριχήθην εἰς τά ἄνω, ἔκυψα μέ ἄκραν προφύλαξιν πρὸς τό μέρος τοῦ ἄντρου, καλυπτόμενος ὀπισθεν ἑνός σχοίνου καί σκεπτόμενος ἀπό τήν κορυφήν τοῦ βράχου, καί εἶδα πράγματι ὅτι ἡ Μοσχούλα εἶχε πέσει ἀρτίως εἰς τό κῦμα γυμνή, κ' ἐλούετο...

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Στον Παπαδιαμάντη «φύση και άνθρωπος αλληλοεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται» (Κυριάκος Πλησής, *Προσεγγίσεις: Λογοτεχνικά δοκίμια για 12 Νεοέλληνες Συγγραφείς*, «Αστήρ» Αλ. και Ε. Παπαδημητρίου, 1955).

Να δώσετε τρία παραδείγματα από το κείμενο με τα οποία επιβεβαιώνεται η παραπάνω άποψη (Μονάδες 9) και με βάση αυτά να χαρακτηρίσετε το είδος της πεζογραφίας του Παπαδιαμάντη (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το απόσπασμα από το «Όνειρο στό κῆμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη, να **αναγνωρίσετε** τον τύπο του αφηγητή και την εστίαση και να **εντοπίσετε** πέντε (5) εκφραστικά μέσα στην πρώτη παράγραφο του αποσπάσματος «Μίαν ἑσπέραν ... Ἦτον τὸν Αὐγούστον μῆνα».

Μονάδες 20

3. Να εξετάσετε τη λειτουργία της περιγραφής στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Μονάδες 20

4. «Ὁ κρότος ἤρχετο δεξιόθεν, ... συνήθως ἐλούετο». Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το χωρίο (περίπου 130 λέξεις).

Μονάδες 25

5. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Όνειρο στό κῆμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη με το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Λεμονοδάσος» του Κοσμά Πολίτη να επισημάνετε τις ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ**Κοσμάς Πολίτης, «Λεμονοδάσος» (απόσπασμα)**

Χαρά Θεοῦ. Εἶναι νωρίς ἀκόμα κι ὁ μπάτης δέ σηκώθηκε. Ἡ θάλασσα γαλάζια κι ἀρυτίδωτη, μιά πάχνη ἀνάρια κάθεται χαμηλά, τριγύρω στόν ὀρίζοντα, σπαρμένη ἐδῶ κι ἐκεῖ μ' ἀκίνητα λευκά πανάκια.

Πέρα, μακριά, στό θάμπος τοῦ πελάγου, ἓνα βραχάκι ὀλόρθο στέκεται μοναχικό καταμεσῆς τῆς θάλασσας. Ὁ ἥλιος τό ντύνει μ' ἓνα φῶς ξανθό -τριανταφυλλί καί τό ἐξαϋλώνει. Λές κ' εἶν' ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

Νιώθω μέσα μου τήν πρωινή γαλήνη, χαμογελῶ σ' ὅλους τοὺς ἐπιβάτες. Δέν εἶναι γνώριμα τά μέρη τοῦτα πού τά ξαναπέρασα πρὶν ἀπὸ δεκαπέντε μέρες. Ἡ ἀκρογιαλιά, τόσο κοντά, πού ξεχωρίζω κάθε σκισιά τοῦ βράχου, κάθε χορτάρι πάνω στό βουναλάκι ψηλά.

Τώρα γίνηκε ἀπότομη. Τά πεῦκα, ξέχωρα φυτρωμένα, φτάνουνε ὥς τήν ἄκρη ἀπὸ τά βράχια. Ἐνα τους φύτρωσε ἀπόμερα πάνω στήν κάθετη πλαγιά· γέρνει πάνω στή θάλασσα νά τή φιλήσει.

Τά βουναλάκια χαμηλώνουν, ἀλλάζουν σέ πλατειές ταράτσες, ἢ μιά πάνω ἀπὸ τήν ἄλλη, φυτεμένες λιόδεντρα. Πίσω τους ἡ βαθυγάλαξη βουνοσειρά. Ὁ δρόμος ἀσπρίζει χαμηλά, πλάϊ στ' ἀκρογιαλί.

Ἡ θάλασσα παίρνει ἓνα χρῶμα πιό βαθύ, ἀρχίζει νά ζαρώνη μέ τήν πρώτη ἀνάλαφρη πνοή. [...] Χάνω τό αἶσθημα τοῦ χρόνου -φαντάζομαι νά κυβερνῶ τή γρήγορη τριήρη τοῦ Ἰάσονα στό θριαμβευτικό ταξίδι της πρὸς τήν Κολχίδα.- Κάποιο καστανόχρυσο δέρας θά' ναι τό ζηλεμένο ἔπαθλο. Ἀνοίξαν τά βουνά διάπλατα στό σίμωμά μας, ὅπως σέ παραμῦθι, καί πλέομε ἀνάμεσα σέ καταπράσινες ἀκρογιαλιές πού ὅσο πᾶνε καί στενεύουν. [...] Ὁ ἥλιος καίει καλοκαιριάτικος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : 10:00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Στρατής Δούκας, *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* (απόσπασμα)

Από τότε πέρασε καιρός. Κι ένα βράδυ που 'ρθε τ' αφεντικό μου απ' τα Θείρα μου λέει:

–Έλα να σου πω ένα καλό μαντάτο¹.

–Ας είναι χαϊρολίδικο², του λέω.

–Στο Αϊντίν έπιασαν έναν Γκιαούρη, που ήταν παραγιός σε Τούρκο κι έκανε το μουσουλμάνο.

–Μίλα καλά, του λέω, πώς πιάστηκε το σκυλί; κι η γλώσσα μου τραβήχτηκε κάτω.

–Πήγε στο τζαμί να προσκυνήσει και δεν ήξερε να πλυθεί. Απ' αυτό κι απ' άλλα τον κατάλαβε ο χότζας, και στη στιγμή τον πήραν και τον κρέμασαν στην αγορά, στο μεγάλο πλάτανο.

Κι απ' τα σουσούμια³ που μου 'δωσε κατάλαβα πως ήταν ο σύντροφός μου. Έτσι, πριν το Μάρτη ακόμα, κάναμε τη νέα συμφωνία με πενήντα μπαγκανότες⁴ και τα έξοδα δικά του, όπως και πριν.

Οι μέρες περνούσαν γρήγορα, η μια πίσ' απ' την άλλη και γέμιζα από φόβο, που έφτανε η σαρακοστή.

Την πρώτη μέρα πρόσεξα πώς ξύριζαν τις τρίχες τους. Έκανα κι εγώ το ίδιο· ξύρισα το στήθος μου.

–Θεέ μου, συχώρεσέ με, είπα και δάκρυσα. Αυτή τη χρονιά όλοι θα έκαναν σαρακοστή, γιατί είχε φύγει ο Γκιαούρης, ο εχθρός.

–Κι εγώ πρέπει να πιάσω τη νηστεία, λέω του αφεντικού μου.

–Εγώ θα κάνω και για σένα, μου λέει, εσύ δεν έχεις αμαρτία, είσαι στα ξένα κι ο Αλλάχ σε συχωράει.

–Όχι, αφεντικό, έχω χρόνια να νηστέψω, και τώρα που γλιτώσαμε απ' τον οχτρό, πρέπει όλοι να νηστέψουμε.

–Αφού το θέλεις πιάσε, μου λέει, κι άμα δυσκολευτείς, άσ' την.

Τα μεσάνυχτα, σα χτύπησε ο γύφτος νταν-νταν το νταούλι, σηκωθήκαμε όλοι μες στο σπίτι. Ετοιμάστηκε ο σοφράς, καθίσαμε γύρω σταυροπόδι κι αρχίσαμε να σιγοτρώμε.

Εγώ έφυγα μες στο θαμποχάραμα για το μαντρί. Οι δυο τσομπάνηδες είχαν βγάλει τα πρόβατα κι έβοσκαν μόνα τους μακριά απ' την καλύβα. Αυτοί προσευχόνταν πίσω από μια πέτρα. Τους ζύγωσα, γονάτισα, κάνοντας κι εγώ ό,τι έκαναν.

Έτσι πέρασε αυτή η μέρα, ήρθε άλλη, και πάλι άλλη, ώπου πήρα το χαβά τους⁵ κι ανάσανα.

[...]

Πλησίαζε ο Αύγουστος, που τέλειωνε η συμφωνία μας, κι εγώ ετοιμαζόμουν να φύγω. Για πού ούτε ήξερα.

Σαν ήρθε η ώρα, λέω του αφεντικού μου:

–Η κυβέρνηση μαζεύει τους ανυπόταχτους και νοφούσι⁶ δεν έχω. Μου χάθηκε στα χρόνια των Γιουνάνηδων.

–Αυτό στενοχωριέσαι; μου λέει. Να δώσουμε ένα αρνί του Μουσταφά αφέντη, κι αύριο κιόλας το έχεις. Δώσε μου το όνομά σου, των γονιών σου και του τόπου σου.

Τα 'γραψε σ' ένα χαρτί, και την άλλη μέρα, πρωί, κατέβηκε στα Θείρα. Το βράδυ, σα γύρισε, μου το 'φερε.

–Έλα, Μπεχτσέτ, πάρ' το, μου είπε, και πριν βγει ο μήνας, να συμφωνήσουμε με το χρόνο.

–Εγώ, του λέω, σκέπτομαι να λείψω για λίγον καιρό.

–Πού θα πας; με ρώτησε, σαν ξαφνιασμένος.

–Πρέπει να πάω στην Προύσα, να δω την αδελφή μου, που σας είχα πει. Πάνε δυο χρόνια που λείπω απ' το σπίτι μου, και δεν ξέρω αν ζει ή πέθανε.

–Να στείλουμε, απόψε κιόλας, τηλεγράφημα κι αύριο θα 'χεις απάντηση. Στην Προύσα έχω γνωστό μου.

–Όχι, του είπα, πρέπει να πάω εγώ ο ίδιος.

–Καλά, πήγαινε, μου απάντησε στεναχωρημένα, κι όλα τα έξοδα δικά μου. Μείνε ως το Σεπτέμβρη. Αν θέλεις να γυρίσεις και πιο μπροστά, η πόρτα του σπιτιού μου, για σένα, θα είναι ανοιχτή.

–Αν δεν πεθάνω, αφεντικό, του λέω, δικός σου είμαι.

–Ευχαριστώ, μου είπε κι έφυγε.

Την άλλη μέρα, το πρωί κιόλας, πήγε στα Θείρα για άλλον τσομπάνο.

Αυτή τη φορά βρήκε αμέσως. Έφερε έναν, Κατήρ τον έλεγαν, μόλις τον είχαν απολύσει οι Έλληνες από αιχμάλωτο. Από κείνον έμαθα όλο το κακό που 'χε γίνει.

Ο αφεντικός μου, σα μ' είδε πια να ετοιμάζουμαι, μου 'δωσε τα λεφτά μου, εκατόν πενήντα πέντε μπαγκανότες. Οι γυναίκες μού έπλυναν τα ρούχα μου, τα μπάλωσαν, και σε μένα έδωσαν δυο καλάθια να φέρω σύκα απ' τον μπαξέ⁷. Όταν γύρισα στο σπίτι, δίπλωσαν τα ρούχα μου, τα 'βαλαν σ' ένα κοφίνι και το έραψαν απάνω με πανί.

–Πάρε κι αυτό το καλάθι με τα σύκα, μου λεν, να το πας πεσκέσι⁸ στην αδερφή σου. Και πες της πως την περιμένουμε.

Δεν τους είπα τίποτα, δεν έβρισκα λόγια.

Εκείνο, το τελευταίο βράδυ, φάγαμε όπως και το πρώτο μαζί, και καθίσαμε ως αργά.

Όλη νύχτα έμεινα ξύπνιος, με τα μάτια ανοιχτά. Μου φάνηκε μεγαλύτερη απ' όλες.

Σαν πήρε η μέρα, σηκωθήκαμε όλοι τα βήματά μας ακούγονταν πιο πολύ απ' τις κουβέντες μας. Οι γυναίκες έκαναν τηγανίτες με πετιμέζι⁹ και μου 'δωσαν με τον καφέ. Φάγαμε, κι ευχηθήκαμε καλή αντάμωση.

1. *μαντάτο*: είδηση, πληροφορία

2. *χαϊρλίδικο*: χρήσιμο, ωφέλιμο

3. *σουσούμι*: το ξεχωριστό και προσωπικό χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός ανθρώπου

4. *μπαγκανότες*: χαρτονομίσματα

5. *πήρα το χαβά τους*: Δηλ. ενώ ο Τούρκος προσεύχονταν, αυτός μετρούσε κ' έτσι πήρε το χρόνο πότε πρέπει να σκύβει στη γη το κεφάλι

6. *νοφούσι*: τούρκικο διαβατήριο

7. *μπαξές*: κήπος, περιβόλι

8. *πεσκέσι*: δώρο που αποτελείται κυρίως από φαγώσιμα είδη ή ποτά

9. *πετιμέζι*: παχύρρευστο σιρόπι που παρασκευάζεται με βράσιμο από το μούστο

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** «[...] ταυτισμένος με τον τραυματισμό του 1922 και, κατά συνέπεια, απογυμνωμένος από κάθε επικο-ηρωικό στοιχείο, ο πόλεμος στον τόπο μας “λειτουργεί” αποκλειστικά ως τραγική εμπειρία. [...]»(Π. Μουλλάς, «Εισαγωγή», *Πεξογραφία του Μεσοπολέμου*, τόμος Γ', Εκδόσεις Σοκόλη, Αθήνα 1993.)

Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, τα οποία δικαιολογούν την παραπάνω άποψη.

Μονάδες 15

- B1.** Ο διάλογος αποτελεί βασικό αφηγηματικό στοιχείο της *Ιστορίας ενός αιχμαλώτου*. Πώς λειτουργεί στο συγκεκριμένο απόσπασμα;

Μονάδες 20

- B2.** Ποια είναι η αφηγηματική οργάνωση του χρόνου στο παραπάνω κείμενο; Να επισημάνετε τα σχετικά χωρία και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

- Γ.** «Εκείνο, το τελευταίο βράδυ, φάγαμε όπως και το πρώτο μαζί, και καθίσαμε ως αργά.

Όλη νύχτα έμεινα ξύπνιος, με τα μάτια ανοιχτά. Μου φάνηκε μεγαλύτερη απ' όλες.

Σαν πήρε η μέρα, σηκωθήκαμε όλοι· τα βήματά μας ακούγονταν πιο πολύ απ' τις κουβέντες μας. Οι γυναίκες έκαναν τηγανίτες με πετιμέζι και μου 'δωσαν με τον καφέ. Φάγαμε, κι ευχηθήκαμε καλή αντάμωση.»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (130-150 λέξεις).

Μονάδες 25

- Δ. Πώς αποδίδεται ο θάνατος του φίλου/συντροφού στην *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* και στο ποίημα του Γιάννη Δάλλα «Αυτό το πουλί»;

Μονάδες 20

Αυτό το πουλί είν' ο Πέτρος

Του 'γινε πρόταση να βαλσαμωθεί
μα αυτός ξεσκίζει το κλουβί τ' ουρανού
μπορεί και να μην αλαξοπίστησε
απλώστε του ένα κάτι της γης
ένα χέρι που να μη στραγγαλίζει
–τον πνίγει τόση μεταμόρφωση–
κ' εκεί που έδενε τη γραβάτα του
του μένει ένας τελευταίος λαρυγγισμός
απ' αυτούς που δεν εξαγοράζονται

Ο φίλος μου ο Πέτρος έχει προκηρυχθεί
λοιπόν θα πεθάνει μετεωριζόμενος

1961

(Αλέξανδρος Αργυρίου (επιμ.), *Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία-Γραμματολογία*, Εκδόσεις Σοκόλη, [Αθήνα 1990], σελ. 475.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε τα θέματα** στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο επάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2006
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

Τό άμάρτημα τῆς μητρός μου (απόσπασμα)

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἡ πρώτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτέρευσις.

Τό ἀμυδρόν φῶς τῶν ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου λύχνων, μόλις ἐξαρκοῦν νά φωτίξῃ αὐτό καί τάς πρό αὐτοῦ βαθμίδας¹, καθίστα τό περί ἡμᾶς σκότος ἔτι ὑποπτότερον καί φοβερώτερον, παρὰ ἐάν ἡμεθα ὅλως διόλου εἰς τά σκοτεινά.

Ὅσάκις τό φλογίδιον μιᾶς κανδήλας ἔτρεμε, μοί ἐφαίνετο, πῶς ὁ Ἅγιος ἐπὶ τῆς ἀπέναντι εἰκόνης ἤρχιζε νά ζωντανεύῃ, καί ἐσάλευε, προσπαθῶν ν' ἀποσπασθῇ ἀπό τάς σανίδας, καί καταβῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μέ τά φαρδυά καί κόκκινά του φορέματα, μέ τόν στέφανον περί τήν κεφαλήν, καί μέ τοὺς ἀτενεῖς² ὀφθαλμούς ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καί ἀπαθοῦς προσώπου του.

Ὅσάκις πάλιν ὁ ψυχρός ἄνεμος ἐσύριζε διά τῶν ὑψηλῶν παραθύρων, σείων θορυβωδῶς τάς μικράς αὐτῶν ὑέλους, ἐνόμιζον, ὅτι οἱ περί την ἐκκλησίαν νεκροί ἀνερριχῶντο τοὺς τοίχους καί προσεπάθουν νά εἰσδύσωσιν εἰς αὐτήν. Καί τρέμων ἐκ φρίκης, ἔβλεπον ἐνίοτε ἀντικρὺ μου ἓνα σκελετόν, ὅστις ἤπλωνε νά θερμάνῃ τάς ἀσάρκους του χεῖρας ἐπὶ τοῦ «μαγκαλίου», τό ὁποῖον ἔκαιε πρό ἡμῶν.

Καί ὅμως δέν ἐτόλμων νά δηλώσω οὐδέ τήν παραμικροτέραν ἀνησυχίαν. Διότι ἠγάπων τήν ἀδελφήν μου, καί ἐθεώρουν μεγάλην προτίμησιν νά εἶμαι διαρκῶς πλησίον της καί πλησίον τῆς μητρός μου, ἥτις χωρίς ἄλλο θά μέ ἀπέστελλεν εἰς τόν οἶκον, εὐθύς ὥς ἤθελεν ὑποπτευθῇ ὅτι φοβοῦμαι.

¹ Σκαλιά, σκαλοπάτια.

² Ἐντονούς.

Ὑπέφερον λοιπόν καί κατά τάς ἐπομένας νύκτας τάς φρικιάσεις ἐκείνας μετά ἀναγκαστικῆς στωικότητος καί ἐξετέλουν προθύμως τά καθήκοντά μου, προσπαθῶν νά καταστῶ ὅσον τό δυνατόν ἀρεστότερος.

Ἦναπτον πῦρ, ἔφερον νερόν καί ἐσκούπιζα τήν ἐκκλησίαν, ὅταν ἦτο καθημερινή. Τάς ἑορτάς καί Κυριακάς, κατά τόν ὄρθρον, ἐχειραγώγουν τήν ἀδελφήν μου, νά σταθῇ κάτω ἀπό τό εὐαγγέλιον, τό ὁποῖον ἀνεγίνωσκεν ὁ λειτουργός ἀπό τῆς Ὁραίας Πύλης. Κατά τήν λειτουργίαν, ἤπλωνα χαμαί τό «χράμι»³, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπιπτεν ἡ ἀσθενὴς πρόμυτα⁴, διὰ νά περάσουν τά Ἅγια ἀπό ἐπάνω της. Κατά δέ τήν ἀπόλυσιν, ἔφερον τό προσκέφαλόν της ἐνώπιον τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἱεροῦ θύρας, διὰ νά γονατίζη ἐπ' αὐτοῦ, ὥς πού νά «ξεφορέση ὁ παπᾶς ἐπάνω της»⁵ καί νά τῆς σταυρώσῃ τό πρόσωπον μέ τήν Λόγχην, ψιθυρίζων τό «Σταυρωθέντος σου Χριστέ, ἀνηρέθῃ ἡ τυραννίς, ἐπατήθῃ ἡ δύναμις τοῦ Ἐχθροῦ, κτλ.».

Καί εἰς ὅλα ταῦτα μέ παρηκολούθει ἡ πτωχή μου ἀδελφή μέ τήν ὠχράν καί μελαγχολικὴν της ὄψιν, μέ τό ἀργόν καί ἀβέβαιον βῆμά της, ἐλκύουσα τόν οἶκτον τῶν ἐκκλησιαζομένων καί προκαλοῦσα τάς εὐχάς αὐτῶν ὑπὲρ ἀναρρώσεώς της ἀναρρώσεως, ἥτις δυστυχῶς ἤρχει νά ἐπέλθῃ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ὑγρασία, τό ψῦχος, τό ἀσύνηθες καί, μά τό ναί, φρικαλέον τῶν ἐν τῷ ναῷ διανυκτερεύσεων δέν ἤργησαν νά ἐπιδράσουν βλαβερῶς ἐπὶ τῆς ἀσθενοῦς, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἤρχισε νά ἐμπνέῃ τώρα τοὺς ἐσχάτους φόβους.

Ἡ μήτηρ μου τό ἠννόησε, καί ἤρχισε, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, νά δεικνύῃ θλιβεράν ἀδιαφορίαν πρὸς πᾶν ὅ,τι δέν ἦτο αὐτὴ ἡ ἀσθενής. Δέν ἤνοιγε τά χεῖλη της πρὸς οὐδένα πλέον, εἰ μὴ πρὸς τήν Ἀννιώ καί πρὸς τοὺς ἀγίους, ὅσάκις ἐπροσηύχετο.

Μίαν ἡμέραν τήν ἐπλησίασα ἀπαράτηρητος, ἐνῶ ἔκλαιε γονυπετής πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος.

– Πάρε μου ὅποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πὼς εἶναι γιὰ νά γένῃ. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μοῦ πάρῃς τό παιδί, γιὰ νά μέ τιμωρήσῃς. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!

³ Μάλλινο σεντόνι, κροσσωτό κλινოსκέπασμα.

⁴ Μπροῦμυτα.

⁵ Νά βγάλει το πετραχήλι καὶ νά το τοποθετήσῃ στο κεφάλι της.

Μετά τινας στιγμάς βαθείας σιγῆς, καθ' ἣν τὰ δάκρυά της ἤκούοντο στάζοντα ἐπὶ τῶν πλακῶν ἀνεστέναξεν ἐκ βάθους καρδίας, ἐδίστασεν ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσεν·

– Σοῦ ἔφερα δύο παιδιὰ μου στά πόδια σου... χάρισέ μου τό κορίτσι!

Ὅταν ἤκουσα τὰς λέξεις ταύτας, παγερά φρικίασας διέτρεξε τὰ νεῦρά μου καὶ ἤρχισαν τὰ αὐτῖα μου νὰ βοῖζουν. Δέν ἠδυνήθην ν' ἀκούσω περιπλέον. Καθ' ἣν δέ στιγμὴν εἶδον, ὅτι ἡ μήτηρ μου καταβληθεῖσα ὑπὸ φοβερᾶς ἀγωνίας, ἔπιπτεν ἀδρανῆς ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ἐγὼ ἀντὶ νὰ δράμω⁶ πρὸς βοήθειάν της, ἐπωφελήθην τὴν εὐκαιρίαν νὰ φύγω ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τρέχων ὡς ἑξαλλος καὶ ἐκβάλλων κραυγὰς, ὡς ἐάν ἠπεῖλει νὰ μέ συλλάβῃ ὁρατός αὐτός ὁ Θάνατος.

Οἱ ὀδόντες μου συνεκρούοντο ὑπὸ τοῦ τρόμου, καὶ ἐγὼ ἔτρεχον, καὶ ἀκόμη ἔτρεχον. Καὶ χωρὶς νὰ τό ἐννοήσω, εὐρέθην ἑξαφνα μακράν, πολὺ μακράν τῆς ἐκκλησίας. Τότε ἐστάθην νὰ πάρω τὴν ἀναπνοήν μου, κ' ἐτόλμησα νὰ γυρίσω νὰ ἰδῶ ὀπίσω μου. Κανεὶς δέν μ' ἐκυνήγει.

Ἦρχισα λοιπόν νὰ συνέρχωμαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἤρχισα νὰ συλλογίζωμαι.

Ἀνεκάλεσα εἰς τὴν μνήμην μου ὅλας τὰς πρὸς τὴν μητέρα τρυφερότητας καὶ θωπείας μου. Προσεπάθισα νὰ ἐνθυμηθῶ μήπως τῆς ἔπταισά ποτε, μήπως τὴν ἀδίκησα, ἀλλὰ δέν ἠδυνήθην. Ἀπεναντίας εὗρισκον, ὅτι ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη αὐτὴ ἡ ἀδελφή μας, ἐγὼ, ὅχι μόνον δέν ἠγαπήθην, ὅπως θὰ τό ἐπεθύμουν, ἀλλὰ τοῦτ' αὐτό παρηγκωνιζόμεν ὁλονέν περισσότερον. Ἐνθυμήθην τότε, καὶ μοί ἐφάνη ὅτι ἐννόησα, διατί ὁ πατήρ μου ἐσυνήθιζε νὰ μέ ὀνομάζῃ «τό ἀδικημένο του». Καὶ μέ ἐπῆρε τό παράπονον καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω. Ὡ! εἶπον, ἡ μητέρα μου δέν μέ ἀγαπᾷ καὶ δέν μέ θέλει! Ποτέ, ποτέ πλέον δέν πηγαίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν! Καὶ διηυθύνθην πρὸς τὴν οἰκίαν μας, περίλυπος καὶ ἀπηλπισμένος.

⁶ Νὰ τρέξω.

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο Βιζυηνός προωθεί την ηθογραφία προς την κατεύθυνση της ψυχογραφίας. Το «Αμάρτημα της μητρός μου», μάλιστα, είναι κατεξοχήν ψυχογραφικό διήγημα. Επαληθεύεται ο χαρακτηρισμός αυτός από το πιο πάνω απόσπασμα; Να δώσετε τρία παραδείγματα, σχολιάζοντάς τα.

Μονάδες 15

- B1.** Βασικά χαρακτηριστικά του αφηγηματικού λόγου στο «Αμάρτημα της μητρός μου» είναι, μεταξύ άλλων, η **περιγραφή**, οι **αναδρομές**, η **προσήμανση** και η **αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο**. Να επισημάνετε (με ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση) την ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

- B2.** «**Η άρρωστη Αννιώ παραμένει το επίκεντρο του ενδιαφέροντος, αλλά οι πρωταγωνιστές τώρα είναι άλλοι: η μητέρα και ο αφηγητής γιος της [...]**». (Παν. Μουλλάς, «Εισαγωγή» [στο:] Γ. Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 1998, σ. ρδ'). Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

- Γ.** «**[...]– Σοῦ ἔφερα δύο παιδιά μου στά πόδια σου... χάρισέ μου τό κορίτσι! [...] Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει**». Με βάση το πιο πάνω χωρίο, να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων την απήχηση λόγων της μητέρας στο μικρό Γιωργή.

Μονάδες 25

- Δ.** Να συγκρίνετε τα συναισθήματα που τρέφει ο συγγραφέας για τη μητέρα του στο απόσπασμα που σας δόθηκε και στο πιο κάτω ποίημά του.

Μονάδες 20

Στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά

Για ευτυχία εμβήκα, για ζωής χαρά,
κ' εγώ σ' αυτή την πλάσι, καθώς άλλοι
παιδί την έχω αδράξει μ' ελαφρά φτερά,
σε κάθε μόσχο, κάθε ανθό που θάλλει⁷.
Κι αν ευτυχή κανέννας δεν μ' εκάλει,
χαρά το είχα καν το βράδυ στη φωλιά
αμέριμνο να γέρνω το κεφάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Παλληκαράκι, πλιότερο από μια φορά
η ελπίδα και του πόθου η παραζάλη,
απ' της ζωής μ' εσύραν τα ρηχά νερά
και της ξανθής αγάπης μου τα κάλλη
η ευτυχία, μ' είπαν, θα προβάλη.
Μα, απέθανε η χαριτωμένη κοπελλιά,
και, ναυαγός, ευρήκα παραγιάλι⁸
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Λεβέντης, εξερρίζωνα τα γλυκερά
αισθήματα από την καρδιά που πάλλει
κι' αν ρίπτω της πικρής αλήθειας τη σπορά,
αχ, πότε, πότε ένα καρπό θα βγάλη.
Του βίου μ' εγονάτισεν η πάλη
λαχτάρησα ησυχία μια σταλιά,
μα δεν την έχω πια, να γείρω πάλι
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

Ω Φύσις, δέσποινά μου και μεγάλη,
δεν έχω πια στον κόσμο αυτό δουλειά.
Η αγάπη σου στον τάφο πια ας με βάλει,
στην αγιασμένη της μαννούλας μου αγκαλιά.

(*Τα Άπαντα του Γεωργίου Βιζυηνού. Πρόλογος Σπύρου Μελά.*
[...] [Αθήνα:] Εκδοτικός οίκος «Βίβλος» [1955], σ. 723).

⁷ Ανθίζει, ανθοφορεί.

⁸ Περιγιάλι, ακρογιάλι, ακροθαλασσιά.

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

I. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κώστας Καρυωτάκης

Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον*

Α! κύριε, κύριε Μαλακάση,
ποιος θα βρεθεί να μας δικάσει,
μικρόν εμέ κι εσάς μεγάλο,
ίδια τον ένα και τον άλλο;
5 Τους τρόπους, το παράστημά σας,
το θελκτικό μειδίαμά σας
το *monocle*¹ που σας βοηθάει
να βλέπετε μόνο στο πλάι
και μόνο αυτούς να χαιρετάτε
10 όσοι μοιάζουν αριστοκράται,
την περιποιημένη φάτσα,
την υπεροπτική γκριμάτσα
από τη μια μεριά να βάλει
της ζυγαριάς, κι από την άλλη
15 πλάστιγγα να βροντήσω κάτου,
μισητό σκήνωμα², θανάτου
άθυρμα³, συντριμμένο βάζον,
εγώ, κύμβαλον⁴ αλαλάζον⁵.
Α! κύριε, κύριε Μαλακάση,
20 ποιος τελευταίος θα γελάσει;
(Σάτιρες, 1927)

* «Οι στίχοι αυτοί απευθύνονται στον κοσμικό κύριο, και όχι στον ποιητή Μαλακάση, του οποίου δε θα μπορούσε να παραγνωρίσει κανείς το σημαντικό έργο.» (Υποσημείωση του ποιητή)

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

1. *monocle*: στρογγυλός φακός προσαρμοζόμενος στο ένα μάτι (ο μονόελος)
2. *σκήνωμα*: το σώμα του ανθρώπου ως κατοικία της ψυχής· λείψανο
3. *άθυρμα*: αυτό που προσφέρεται για παιχνίδι
4. *κύμβαλον*: κρουστό μουσικό όργανο
5. *αλαλάζον*: αυτό που ηχεί δυνατά

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Η συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες* (1927) του Κώστα Καρυωτάκη, στην οποία περιλαμβάνεται και το ποίημα «Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον», περιέχει ποιήματα με σατιρικό και ειρωνικό περιεχόμενο. Τι καυτηριάζει εδώ ο ποιητής;

Μονάδες 15

- B1.** «[...] Ο Καρυωτάκης βέβαια διατηρεί τον τεχνικό στίχο. Στις δυο πρώτες του μάλιστα συλλογές διακρίνει κανείς την προσπάθειά του να υποταχθεί εντελώς στην τυραννία όλων των κανόνων. [...] Η ρίμα του παρουσιάζεται σχεδόν πάντοτε άφογη αν και δε διαθέτει μεγάλη ποικιλία. [...] Στα *Ελεγεία και Σάτιρες* όμως παρατηρούμε μια αλλαγή. Τυπικά βέβαια δεν έχει αρνηθεί τον τεχνικό στίχο. Πόσες όμως μετατροπές δεν παίρνει στα χέρια του. Χρειάζεται εξαιρετική προσοχή για να το αναγνωρίσει κανένας. [...]» (Βάσος Βαρίκας, *Κώστας Βάρναλης - Κώστας Καρυωτάκης*, Αθήνα: Πλέθρον ²1978, σ. 145.) Επαληθεύεται η πιο πάνω άποψη στο συγκεκριμένο ποίημα, λαμβάνοντας υπόψη τη μετρική του μορφή και την ομοιοκαταληξία του;

Μονάδες 20

- B2.** Ποιες είναι οι γλωσσικές επιλογές του Καρυωτάκη σε σχέση με τα πρόσωπα του ποιήματος και σε τι αποσκοπούν;

Μονάδες 20

- Γ.** Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (140-160 λέξεις) τους στίχους 1-4 και 19-20 του ποιήματος.

Μονάδες 25

- Δ. Τα ποιήματα του Κ. Γ. Καρυωτάκη «Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον» και «Όλοι μαζί» έχουν αυτοαναφορικό περιεχόμενο. Πώς παρουσιάζει τον εαυτό του ο ποιητής και στα δύο ποιήματα;

Μονάδες 20

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ...

Όλοι μαζί κινούμε, συρφετός,
γυρεύοντας ομοιοκαταληξία.
Μια τόσο ευγενικιά φιλοδοξία
έγινε της ζωής μας ο σκοπός.

- 5 Αλλάζουμε με ήχους και συλλαβές
τα αισθήματα στη χάρτινη καρδιά μας,
δημοσιεύουμε τα ποιήματά μας
για να τιτλοφορούμεθα ποιητές.

- Αφήνουμε στο αγέρι τα μαλλιά
10 και τη γραβάτα μας. Παίρνουμε πόζα.
Ανυπόφορη νομίζουμε πρόζα¹
των καλών ανθρώπων τη συντροφιά.

- Μόνο για μας υπάρχουν του Θεού
τα πλάσματα και, βέβαια, όλη η φύσις.
15 Στη Γη για να στέλνουμε ανταποκρίσεις,
ανεβήκαμε στ' άστρα τ' ουρανού.

- Κι αν πειναλέοι γυρνάμε ολημερίς,
κι αν ξενυχτούμε κάτω απ' τα γεφύρια,
επέσαμε θύματα εξιλαστήρια
20 του «περιβάλλοντος», της «εποχής».

(Κ. Γ. Καρυωτάκης, *Ποιήματα και Πεζά*.
Επιμέλεια Γιώργος Σαββίδης, Αθήνα 1984, σ.
103.)

1. πρόζα: πεζολογία, πεζότητα

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00΄ πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

Ἄλλην ἀδελφήν δέν εἶχομεν παρὰ μόνον τήν Ἀννιώ.

Ἦτον ἡ χαϊδευμένη τῆς μικρᾶς ἡμῶν οἰκογενείας καί τήν ἠγαπῶμεν ὅλοι. Ἀλλ' ἀπ' ὅλους περισσότερο τήν ἠγάπα ἡ μήτηρ μας. Εἰς τήν τράπεζαν τήν ἐκάθιζε πάντοτε πλησίον της καί ἀπό ὅ,τι εἶχομεν ἔδιδε τό καλύτερον εἰς ἐκείνην. Καί ἐνῶ ἡμᾶς μᾶς ἐνέδυνε χρησιμοποιοῦσα τά φορέματα τοῦ μακαρίτου πατρός μας, διά τήν Ἀννιώ ἠγόραζε συνήθως νέα.

Ὡς καί εἰς τά γράμματα δέν τήν ἐβίαζεν. Ἄν ἤθελεν, ἐπήγαινε εἰς τό σχολεῖον, ἄν δέν ἤθελεν, ἔμενε εἰς τήν οἰκίαν. Πρᾶγμα τό ὅποιον εἰς ἡμᾶς διά κανένα λόγον δέν θά ἐπετρέπετο.

Ἐξαιρέσεις τοιαῦται ἔπρεπε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νά γεννήσουν ζηλοτυπίας βλαβεράς μεταξύ παιδίων, μάλιστα μικρῶν, ὅπως ἡμεθα καί ἐγώ καί οἱ ἄλλοι δύο μου ἀδελφοί, καθ' ἣν ἐποχὴν συνέβαινον ταῦτα.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἐγνωρίζαμεν, ὅτι ἡ ἐνδόμυχος τῆς μητρός ἡμῶν στοργή διετέλει ἀδέκαστος καί ἴση πρὸς ὅλα της τά τέκνα. Ἦμεθα βέβαιοι, ὅτι αἱ ἐξαιρέσεις ἐκεῖναι δέν ἦσαν παρὰ μόνον ἐξωτερικαί ἐκδηλώσεις φειστικώτερης¹ τινός εὐνοίας πρὸς τό μόνον τοῦ οἴκου μας κοράσιον. Καί ὅχι μόνον ἀνειχόμεθα τάς πρὸς αὐτὴν περιποιήσεις ἀγογγύστως, ἀλλὰ καί συνετελοῦμεν πρὸς αὐξήσιν αὐτῶν, ὅσον ἠδυνάμεθα.

Διότι ἡ Ἀννιώ, ἐκτός ὅτι ἦτον ἡ μόνη μας ἀδελφή, ἦτο κατὰ δυστυχίαν ἀνέκαθεν καχεκτική καί φιλάσθενος. Ἀκόμη καί αὐτός ὁ ὑστερότοκος τοῦ οἴκου, ὁ ὅποιος, ὡς «κοιλιάρφανος», ἐδικαιοῦτο νά καρποῦται πλέον παντός ἄλλου τάς μητρικὰς θωπείας, παρεχόμενος τὰ δικαιώματά του εἰς τήν ἀδελφήν τόσῳ μᾶλλον ἀσμένως, καθόσον ἡ Ἀννιώ οὔτε φιλόπρωτος οὔτε ὑπεροπτική ἐγίνετο διά τοῦτο.

Ἀπ' ἐναντίας ἦτο πολύ προσηνὴς πρὸς ἡμᾶς καί μᾶς ἠγάπα μετά περιπαθείας. Καί –πρᾶγμα περίεργον– ἡ πρὸς ἡμᾶς τρυφερότης τοῦ κορασίου, ἀντὶ νά ἐλαττοῦται προΐούσης τῆς ἀσθενείας του, ἀπεναντίας ἠϋξάνεν.

Ἐνθυμοῦμαι τοὺς μαύρους καί μεγάλους αὐτῆς ὀφθαλμούς, καί τά καμαρωτά καί σμιγμένα της ὀφρύδια, τά ὅποια ἐφαίνοντο τόσῳ μᾶλλον μελανότερα, ὅσῳ ὠχρότερον ἐγίνετο τό πρόσωπόν της. Πρόσωπον ἐκ φύσεως ρεμβῶδες² καί μελαγχολικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τότε μόνον ἐπεχύνετο γλυκεῖά τις ἰλαρότης, ὅταν μᾶς ἔβλεπεν ὅλους συνηγμένους πλησίον της.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Συνήθως ἐφύλαττεν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν της τοὺς καρπούς, οὓς αἱ γειτόνισσαι τῇ ἔφερον ὡς «ἀρρωστικόν», καὶ τοὺς ἐμοίραζεν εἰς ἡμᾶς, ἐπανελθόντας ἐκ τοῦ σχολείου. Ἀλλὰ τὸ ἔκαμνε πάντοτε κρυφά. Διότι ἡ μήτηρ μας ἐθύμωνε, καὶ δέν ἔστεργε νὰ καταβροχθίζωμεν ἡμεῖς ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ εἶχε γευθῇ καὶ ἡ ἀσθενὴς της κόρη.

Ἐν τούτοις ἡ ἀσθένεια τῆς Ἀννίως ὁλονέν ἐδεινοῦτο καὶ ὁλονέν περισσότερον συνεκεντροῦντο περὶ αὐτὴν τῆς μητρός μας αἱ φροντίδες.

Ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ πατὴρ μας, δέν εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας. Διότι ἐχῆρευσεν πολὺ νέα καὶ ἐντρέπετο νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, ἰδιάζει³ εἰς πᾶσαν πολύτεκνον μητέρα. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔπescen ἡ Ἀννιώ σπουδαίως εἰς τὸ στρῶμα, ἔβαλε τὴν ἐντροπὴν κατὰ μέρος.

Κάποιος εἶχεν ἄλλοτε παρομοίαν ἀσθένειαν, – ἔτρεχε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, πῶς ἐθεραπεύθη. – Κάπου μία γραῖα κρύπτει βότανα θαυμασίας ἱατρικῆς δυνάμεως, – ἔσπευδε νὰ τὰ ἐξαγοράσῃ. – Κάποθεν⁴ ἦλθε ξένος τις, παράδοξος τὸ ἐξωτερικόν⁵, ἢ φημιζόμενος διὰ τὰς γνώσεις του, – δέν ἐδίσταζε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψίν του. Οἱ «διαβασμένοι», κατὰ τοὺς λαοὺς, εἶναι παντογνώσται. Καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα πτωχοῦ ὁδοιπόρου κρύπτονται ἐνίοτε μυστηριώδη ὄντα, πλήρη ὑπερφυσικῶν δυνάμεων.

Ὁ χονδρὸς τῆς συνοικίας κουρεὺς, αὐτὸς μᾶς ἐπεσκέπτετο αὐτόκλητος καὶ δικαιωματικῶς. Ἦτον ὁ μόνος ἐπίσημος ἰατρός ἐν τῇ περιφερείᾳ μας.

Ἄμα τὸν ἔβλεπον ἐγὼ ἔπρεπε νὰ τρέχω εἰς τὸν «μπακάλην». Διότι ποτέ δέν ἐπλησίαζε τὴν ἀσθενῆ, πρὶν ἢ καταπὶν τοῦλάχιστον πενήντα δράμια ρακῆς.

– Εἶμαι γέρος, μωρή, ἔλεγε πρὸς τὴν ἀνυπόμονον μητέρα, εἶμαι γέρος, καὶ ἂν δέν τὸ «τσούξω» κομμάτι, δέν βλέπουν καλὰ τὰ μάτια μου.

Καὶ φαίνεται, ὅτι δέν ἐψεύδετο. Διότι ὅσῳ περισσότερον ἔπινε, τόσον εὐκολώτερον ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ποία εἶναι ἡ παχυτέρα τῆς αὐλῆς μας ὄρνιθα, διὰ νὰ τὴν λάβῃ ἀπερχόμενος.

Ἡ μήτηρ μου, ἂν καὶ ἔπαυσε πλέον νὰ μεταχειρίζεται τὰ ἱατρικὰ του, ἐν τούτοις τὸν ἐπλήρωνε τακτικά καὶ ἀγογγύστως. Τοῦτο μὲν, διὰ νὰ μὴ τὸν δυσαρρεστήσῃ, τοῦτο δέ, διότι πολὺ συχνὰ διίσχυρίζετο παρηγορῶν αὐτὴν, ὅτι ἡ πορεία τῆς ἀσθενείας εἶναι καλή, καὶ ἀκριβῶς τοιαύτη, ὁποῖαν ἐδικαιοῦτο νὰ τὴν περιμένη ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ τὰς συνταγὰς του.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο δυστυχῶς λίαν ἀληθές. Ἡ κατάστασις τῆς Ἀννίως ἔβαινεν ἀργά μὲν καὶ ἀπαρατηρήτως, ἀλλ' ὁλονέν ἐπὶ τὰ χεῖρω. Καὶ ἡ παράτασις αὕτη τῆς ἀορίστου καχεξίας ἔκαμνε τὴν μητέρα μας ἄλλην ἐξ ἄλλης.

Πᾶσα νόσος, ἄγνωστος εἰς τὸν λαόν, διὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς φυσικὸν πάθος, πρέπει, ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς στοιχειώδεις ἱατρικὰς τοῦ τόπου γνώσεις, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ ἐντὸς ὀλίγου τὸν θάνατον. Εὐθύς ὡς παραταθῇ καὶ χρονίσῃ ἀποδίδεται εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «ἐξωτικόν».

Ὁ ἀσθενὴς ἐκάθησεν εἰς ἄσχημον τόπον. Ἐπέρασε νύκτα τὸν ποταμόν, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ Νηρηίδες ἐτέλουν ἀόρατοι τὰ ὄργια των. Ἐδιασκέλισε μαῦρον γάτον, ὁ ὁποῖος ἦτο κυρίως «ὁ ἔξω ἀπὸ ἐδῶ» μεταμορφωμένος.

Ἡ μήτηρ μου ἦτο μᾶλλον εὐλαβὴς παρὰ δεισιδαίμων. Κατ' ἀρχὰς ἀπετροπιάζετο τὰς τοιαύτας διαγνώσεις, καὶ ἠρνεῖτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

προτεινομένας γοητείας⁶, φοβουμένη μή άμαρτήση. Άλλως τε ό ίερεύς άνέγνωσεν ήδη επί της άσθενοϋς τούς έξορκισμούς του κακού, διά πάν ένδεχόμενον. Άλλά μετ' όλίγον μετέβαλε γνώμην.

Ή κατάστασις της άσθενοϋς έδεινούτο. Ή μητρική στοργή ένίκησε τόν φόβον της άμαρτίας. Ή θρησκεία έπρεπε νά συμβιβασθ ή μέ τήν δεισιδαμονίαν.

Πλησίον εις τόν σταυρόν, επί του στήθους της Άννιώς, έκρέμασεν έν «χαμαγλί», μέ μυστηριώδεις άραβικάς λέξεις.

Τά άγιάσματα διεδέχθησαν αί γοητεΐαι, και μετά τά εύχολόγια των ίερέων ήλθον τά «σαλαβάτια»⁷ των μαγισσών.

Άλλ' όλα παρήρχοντο εις μάτην.

Τό παιδίον έχειροτέρειεν άδιακόπως, και ή μήτηρ μας έγίνετο όλονέν άγνώριστος. Ενόμιζες, ότι έλησιμόνησε πώς ειχε και άλλα τέκνα.

Ποίος μάς έτρεφε, ποίος μάς έπλυνε, ποίος μάς έμβάλωνεν ήμάς τά άγόρια, ούτε ήθελε καν νά τό γνωρίζη.

Μία Σοφηδιώτισσα γραΐα, πρό πολλών ήδη έτών παρασιτοϋσα έν τῷ οίκῳ μας, έφρόντιζε περί ήμῶν, έφ' όσον τό έπέτρεπεν ή μαθουσάλειος αϋτης ήλικία.

Τήν μητέρα μας δέν τήν έβλέπομεν ένίοτε όλοκλήρους ήμέρας.

Πότε έπήγαινε νά δέση μίαν λωρίδα από τό φόρεμα της Άννιώς επί θαυματουργού τινος τόπου, μέ τήν έλπίδα, ότι θά δεθ ή και τό κακόν μακράν της πασχούσης, πότε μετέβαινεν εις τάς πλησιοχώρους εκκλησίας, των όποιών κατά τύχην έτελειτο ή μνήμη, κομίζουσα λαμπάδα κιτρίνου κηροϋ, χυμένην ιδίοις αϋτης χερσί, και ίσην ακριβῶς πρός της άσθενοϋς τό άνάστημα. Πλήν όλα, όλα ταϋτα απέβαινον άνωφελή. Ή ασθένεια της πτωχής μας άδελφής ήτον άνίατος.

[...]

-
1. ευσπλαχνικότερης
 2. ονειροπόλο
 3. αρμόζει, ταιριάζει
 4. από κάπου
 5. παράξενος στην εμφάνιση
 6. μαγείες, γητιές
 7. προσευχές

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Α.** Κύριο χαρακτηριστικό της διηγηματογραφίας του Γ. Βιζυηνού είναι το αυτοβιογραφικό στοιχείο. Να γράψετε τρία παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, στα οποία εντοπίζονται προσωπικές και οικογενειακές μνήμες του συγγραφέα.

Μονάδες 15

- B1.** Ο Κ. Μπαλάσκας, αναφερόμενος στο έργο του Βιζυηνού, γράφει: «Το έργο του Γ. Βιζυηνού προκάλεσε ζωηρές εντυπώσεις και η κριτική το υποδέχτηκε πολύ θετικά. Ιδιαίτερα τονίστηκε [...] το ψυχολογικό-ψυχογραφικό στοιχείο, του οποίου μπορούμε να πούμε ότι ο Βιζυηνός είναι ο εισηγητής [...]. Κυρίως εντυπωσίασε η ικανότητά του να πλάθει ζωντανούς χαρακτήρες...». Επαληθεύεται η παραπάνω άποψη για την ψυχογραφική δύναμη του Γ. Βιζυηνού στο απόσπασμα που σας δόθηκε; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

- B2.** Ποια χαρακτηριστικά της γλώσσας του Γ. Βιζυηνού εντοπίζετε στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 20

- Γ.** «'Αφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ πατήρ μας δέν εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας. Διότι ἐχέρευσεν πολὺ νέα καὶ ἐντρέπετο νά κάμῃ χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, ἰδιάζει εἰς πᾶσαν πολύτεκνον μητέρα. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔπесεν ἡ Ἄννιῳ σπουδαίως εἰς τό στρῶμα, ἔβαλε τήν ἐντροπήν κατὰ μέρος.»

Να σχολιάσετε το παραπάνω χωρίο σε ένα κείμενο 120-140 λέξεων.

Μονάδες 25

- Δ.** Να σχολιάσετε ως προς το περιεχόμενο το παρακάτω απόσπασμα από τη «Φαρμακολύτριά» του Α. Παπαδιαμάντη συγκρίνοντάς το με το κείμενο του Γ. Βιζυηνού.

Μονάδες 20

[...]

Ἡ Ἀγία Ἀναστασία ἡ Φαρμακολύτριά εἶν' ἐκείνη, ἥτις χαλνᾷ τά μάγια, ἥτοι λύει πᾶσαν γοητείαν καὶ μεθοδείαν πονηράν ὑπ' ἐχθρῶν γινομένην. Εἰς ἐμέ, παρευρεθέντα κατὰ τύχην ἐκεῖ, τό πρᾶγμα ἐφαίνετο παράξενον, ὅσον ἤθελε φανῇ εἰς μαθητὴν τῆς γ' τάξεως ἐπαρχιακοῦ γυμνασίου, δραπετεύσαντα ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων, εἰς τό μέσον τοῦ ἔτους. Ἀλλ' ἡ ἑξαδέλφη μου Μαχούλα ἤξευρε τί ἔκαμνεν.

Ἕνα υἱόν, μονάκριβον, τόν εἶχε. Καί εἶχε τέσσαρας κόρας μικράς, τῶν ὁποίων ἡ μεγαλύτερα ἦτον ἤδη δεκαῆξ χρόνων. Καί ὁ υἱός της, πρωτότοκος, ἡγγίζεν ἤδη τό εἰκοστόν ἔτος. Καί ἤδη ἔχανε τόν νοῦν του κ' ἐζητοῦσε νά νυμφευθῇ.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Τοῦ εἶχαν κάμει μάγια, αἱ γυναῖκες, ἀπό τόν Πέρα Μαχαλᾶν. Καί τοῦ εἶχαν σηκώσει τά μυαλά του. Ποῖος ἤξεύρει τί μαγγανείας τοῦ ἔκαμαν, καί τί τοῦ ἔδωκαν νά πῇ. Ἐγνώριζαν ἐκεῖναι ἀπό μαγείας...

Κι ἀγάπησε μίαν κόρην, ἥτις ἦτον μεγαλυτέρα ἀπ' αὐτόν στά χρόνια, καί ἤθελε νά τήν λάβῃ σύζυγον.

«Ἦ θά τήν πάρω, μάνα, ἢ θά σκοτωθῶ». Τό εἶχε πάρει κατάκαρδα. Ἦτον «ἐρωτοχτυπημένος». Τώρα, τί νά κάμῃ ἡ ἑξαδέλφη μου Μαχούλα; Ν' ἀφήσῃ τόν υἱόν της νά ἐμβῇ στά βάσανα, τόσον νέος, κι αὐτή νά ἔχῃ τέσσαρας κόρας ἀνυπάνδρους, νά τάς καμαρώνῃ; Καί ποιός γονιός τό δέχεται αὐτό;

Λοιπόν ἔπεσε στά θεωτικά πράγματα. Ἔκαμε λειτουργίας πολλές, καί ἀγιασμούς, καί παρακλήσεις. Ἐπῆρε τά ροῦχα τοῦ γυιοῦ της, καί τά ἔβαλε νά λειτουργηθοῦν ὑπό τήν Ἁγίαν Τράπεζαν. Ἐπαίδευσε τόν ἑαυτόν της μέ πολλές νηστείας, ἀγρυπνίας, καί γονυκλισίας.

Τελευταῖον προσέφυγεν εἰς τήν χάριν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας. Αὕτη εἶχε παρὰ Θεοῦ τό χάρισμα νά διαλύῃ τάς μαγείας καί γοητείας. Ἐπῆγε, τήν ἐλειτούργησεν, ἔξωσε τόν ναόν της ἑπτὰ φορές (τελοῦσα μόνη της ἰδιαίτεραν λειτουργίαν περιπαθῇ ἐκ μητρικῆς στοργῆς) μέ κηρίον ἑκατονταόργυιον, τό ὅποῖον ἡ ἰδία εἶχε παρασκευάσει μέ τάς χεῖράς της, καί παρεκάλει τήν Ἁγίαν νά χαλάσῃ τά μάγια, νά ἔλθῃ στόν νοῦν του ὁ υἱός της, ὁ ἐρωτοχτυπημένος καί ποτισμένος ἀπό κακᾶς μαγγανείας, καί νά μὴ χάνῃ τά μυαλά του ἄδικα...

(Α. Παπαδιαμάντης, *Ἡ Φαρμακολύτριά. Ἀπάνθισμα διηγημάτων Α. Παπαδιαμάντη*, Ἀνθολόγησι: Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἐκδόσεις Δόμος [Αθήνα, 2001], σσ. 356-357.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος

Ἡ Σονάτα τοῦ Σεληνόφωτος

(στ. 205-227)

- 205 Συχνά πετάγομαι στό φαρμακεῖο ἀπέναντι γιά καμμιάν ἀσπιρίνη,
ἄλλοτε πάλι βαριέμαι καί μένω μέ τόν πονοκέφαλό μου
ν' ἀκούω μέσ στούς τοίχους τόν κούφιο θόρυβο πού κάνουν οἱ σωλῆνες
τοῦ νεροῦ,
ἢ ψήνω ἕναν καφέ, καί, πάντα ἀφηρημένη,
ξεχνιέμαι κ' ἔτοιμάζω δυό —ποιός νά τόν πιεῖ τόν ἄλλον;—
- 210 ἄστεῖο ἀλήθεια, τόν ἀφήνω στό περβάζι νά κρυώνει
ἢ κάποτε πίνω καί τόν δεύτερο, κοιτάζοντας ἀπ' τό παράθυρο τόν
πράσινο γλόμπο τοῦ φαρμακείου
σάν τό πράσινο φῶς ἑνός ἀθόρυβου τραίνου πού ἔρχεται νά μέ πάρει
μέ τά μαντίλια μου, τά στραβοπατημένα μου παπούτσια, τή μαύρη
τσάντα μου, τά ποιήματά μου,
χωρίς καθόλου βαλίτσες —τί νά τίς κάνεις;
- 215 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου.
- Ἄ, φεύγεις; Καληνύχτα. Ὅχι, δέ θᾶρθω. Καληνύχτα.
Ἐγώ θά βγῶ σέ λίγο. Εὐχαριστῶ. Γιατί, ἐπιτέλους, πρέπει
νά βγῶ ἀπ' αὐτό τό τσακισμένο σπίτι.
Πρέπει νά δῶ λιγάκι πολιτεία, —ὄχι, ὄχι τό φεγγάρι—
- 220 τήν πολιτεία μέ τά ροζιασμένα χέρια της, τήν πολιτεία τοῦ
μεροκάματου,
τήν πολιτεία πού ὀρκίζεται στό ψωμί καί στή γροθιά της
τήν πολιτεία πού ὅλους μᾶς ἀντέχει στή ράχη της
μέ τίς μικρότητές μας, τίς κακίες, τίς ἔχτρες μας,
μέ τίς φιλοδοξίες, τήν ἄγνοιά μας καί τά γερατειά μας, —
- 225 ν' ἀκούσω τά μεγάλα βήματα τῆς πολιτείας,
νά μήν ἀκούω πιά τά βήματά σου
μήτε τά βήματα τοῦ Θεοῦ, μήτε καί τά δικά μου βήματα. Καληνύχτα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Βασικό χαρακτηριστικό της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου είναι η χρήση αντικειμένων από την καθημερινή ζωή. Να σχολιάσετε το χαρακτηριστικό αυτό της ποίησής του (**μονάδες 9**) και να δώσετε τρία παραδείγματα από το συγκεκριμένο απόσπασμα (**μονάδες 6**).

Μονάδες 15

- B1.** Ο μονόλογος της ηρώιδας στο ποίημα «Η Σονάτα του Σεληνόφωτος» του Γιάννη Ρίτσου κινείται ανάμεσα στην ικεσία και την εξομολόγηση. Να επαληθεύσετε αυτή την κρίση δίνοντας ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 20

- B2.** Μερικά από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του θεατρικού μονολόγου είναι: α) η συχνή χρήση του πρωτοπρόσωπου ρήματος, β) η επανάληψη, γ) η εικονοπλασία, δ) η μεταφορά και ε) το ασύνδετο σχήμα. Να γράψετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Γ.

- 205** Συχνά πετάγομαι στό φαρμακείο απέναντι γιά καμμιάν άσπιρίνη,
άλλοτε πάλι βαριέμαι καί μένω μέ τόν πονοκέφαλό μου
ν' άκούω μέσ στούς τοίχους τόν κούφιο θόρυβο πού κάνουν οί
σωλήνες τοῦ νεροῦ,

ή ψήνω έναν καφέ, καί, πάντα άφηρημένη,
ξεχνιέμαι κ' έτοιμάζω δυό —ποιός νά τόν πιει τόν άλλον;—

- 210** άστείο άλήθεια, τόν άφήνω στό περβάζι νά κρυώνει
ή κάποτε πίνω καί τόν δεύτερο, κοιτάζοντας άπ' τό παράθυρο τόν
πράσινο γλόμπο τοῦ φαρμακείου
σάν τό πράσινο φῶς ενός άθόρυβου τραίνου πού έρχεται νά μέ πάρει
μέ τά μαντίλια μου, τά στραβοπατημένα μου παπούτσια, τή μαύρη
τσάντα μου, τά ποιήματά μου,
χωρίς καθόλου βαλίτσες —τί νά τίς κάνεις;

Να σχολιάσετε τους παραπάνω στίχους σε δύο παραγράφους (130 - 150 λέξεις).

Μονάδες 25

- Α. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα από τη *Σονάτα του Σεληνόφωτος* του Γιάννη Ρίτσου με το απόσπασμα από το ποίημα «Ορθρος» του ίδιου ποιητή.

Μονάδες 20

ΟΡΘΡΟΣ

Τό πρωί, πρίν ακόμη καλά καλά πλύνουν καί ντύσουν τά παιδιά,
έξω απ' τά σπίτια
ακούγονται νά παρελαύνουν στό μεγάλο φῶς, τά μικρά,
πλανόδια επαγγέλματα,
ή χορταρού, ό παγοπώλης, ό καρβουνιάρης,
ό τροχιστής, ό καρεκλάς, ό παπλωματάς παρελαύνουν
μέ τά φτωχά τους σύνεργα, τόν τροχό, τό σφυρί, τό μαχαίρι,
τό φτυάρι, τό πριόνι, τό δοξάρι —προχωρούν, καί μπροστά
τους
βαδίζουνε οί μεγάλες, γυμνασμένες, ψαλμωδικές φωνές τους.
Έτσι ό δρόμος
γίνεται ό φωτισμένος νάρθηκας, μέ τίς φαρδιές, άκτινωτές ραβδώσεις
από τούς ίσκιους μιās άόρατης κιονοστοιχίας. Πάνω απ' τίς δυό
σειρές τά σπίτια
όρθώνονται οί όλόλευκοι τροῦλοι τής μέρας. Κι εκείνοι
προχωρούν στό έσωτερικό τοῦ ναοῦ, όπου τελείται ή λειτουργία.
Τά φτωχά σύνεργά τους
άστράφτουν σά χρυσά άφιερώματα. Κι ένῶ
τά σπίτια είναι ακόμη από μέσα ύγρὰ, κι ένῶ κι έσύ 'σαι
άνέτοιμος ακόμη κι άπρόθυμος, βγαίνεις ώστόσο στό κατώφλι,
μέ τίς σταγόνες τοῦ νεροῦ στά μαλλιά σου, μέ τήν τσατσάρα στό
χέρι σου...

τσατσάρα: λαϊκή λέξη για τη χτένα τσέπης.

(Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου, Επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Εκδόσεις Κέδρος
[Αθήνα, 2000], σσ. 127-128.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.

3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό, ανεξίτηλης μελάνης.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10:00 πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κικῆς Δημουλά

Σημεῖο Ἀναγνωρίσεως

ἄγαλμα γυναίκας μέ δεμένα χέρια

Ὅλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,
ἐγώ σέ προσφωνῶ γυναίκα κατευθείαν.

Στολίζεις κάποιο πάροκο.

Ἀπό μακριά ἐξαπατᾷς.

5 Θαρρεῖ κανεῖς πώς ἔχεις ἐλαφρά ἀνακαθήσει
νά θυμηθεῖς ἓνα ὠραῖο ὄνειρο πού εἶδες,
πώς παίρνεις φόρα νά τό ζήσεις.

Ἀπό κοντά ξεκαθαρίζει τό ὄνειρο:

δεμένα εἶναι πισθάγκωνα τά χέρια σου

10 μ' ἓνα σκοινί μαρμάρινο
κι ἡ στάση σου εἶναι ἡ θέλησή σου
κάτι νά σέ βοηθήσει νά ξεφύγεις
τήν ἀγωνία τοῦ αἰχμάλωτου.

Ἔτσι σέ παραγγείλανε στό γλύπτη:

15 αἰχμάλωτη.

Δέν μπορεῖς

οὔτε μιά βροχή νά ζυγίσεις στό χέρι σου,

οὔτε μιά ἐλαφριά μαργαρίτα.

Δεμένα εἶναι τά χέρια σου.

20 Καί δέν εἶν' τό μάρμαρο μόνο ὁ Ἄργος*.

* Ἄργος· ὁ πανόπτης Ἄργος, τὸ μυθικὸ τέρας με τὰ εκατὸ μάτια, στὸν ὁποῖο ἡ Ἥρα εἶχε ἀναθέσει νὰ κρατᾷ αἰχμάλωτη (δεμένη σε ἓνα δέντρο) τὴ μυθικὴ Ἰώ. Αἰξίζει νὰ σημειωθεῖ πὼς ἡ Ἰώ εἶναι τὸ μυθικὸ σύμβολο τῆς κατατρεγμένης γυναίκας.

Ἄν κάτι πήγαινε ν' αλλάξει
στήν πορεία τῶν μαρμάρων,
ἄν ἄρχιζαν τ' ἀγάλματα ἀγῶνες
για ἐλευθερίες καί ἰσότητες,
25 ὅπως οἱ δοῦλοι,
οἱ νεκροί
καί το αἶσθημά μας,
ἐσύ θά πορευόσουν
μέσ στήν κοσμογονία τῶν μαρμάρων
30 μέ δεμένα πάλι τά χέρια, αἰχμάλωτη.

Ὅλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,
ἐγώ σέ λέω γυναίκα ἀμέσως.
Ὅχι γιατί γυναίκα σέ παρέδωσε
στό μάρμαρο ὁ γλύπτης
35 κι ὑπόσχονται οἱ γοφοί σου
εὐγονία ἀγαλμάτων,
καλή σοδειά ἀκινησίας.
Γιά τα δεμένα χέρια σου, πού ἔχεις
ὅσους πολλούς αἰῶνες σέ γνωρίζω,
40 σέ λέω γυναίκα.

Σέ λέω γυναίκα
γιατ' εἶς' αἰχμάλωτη.

(*Τό λίγο τοῦ κόσμου*, 1971)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Η Κική Δημουλά συχνά στην ποίησή της αφορμάται από στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου. Στο συγκεκριμένο ποίημα:
- α) ποιο εξωτερικό ερέθισμα δίνει την ποιητική αφορμή; (μονάδες 7)
 - β) πώς συνδέεται το εξωτερικό ερέθισμα με τον τίτλο του ποιήματος; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

- B1.** Στους στίχους 1-19 του ποιήματος, να επισημάνετε δύο παραδείγματα ιδιαίτερης γλωσσικής τόλμης της Δημουλά και να εξηγήσετε το νόημα του καθενός με ένα σύντομο σχόλιό σας.

Μονάδες 20

- B2.α)** Γιατί η ποιήτρια απευθύνεται στο άγαλμα σε δεύτερο ενικό πρόσωπο; (μονάδες 10)

- β)** Ποιο είναι το συμβολικό περιεχόμενο που έχει ο «Άργος» στο ποίημα; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

- Γ1.** Στους στίχους 41-42 του ποιήματος υπάρχει η ιδεολογική κατακλείδα «Σέ λέω γυναίκα / γιατί' εἶς' αἰχμάλωτη». Πώς συνδέεται η αιτιολόγηση του συγκεκριμένου χαρακτηρισμού με το περιεχόμενο των στίχων 21-40; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε δύο παραγράφους (περίπου 180 λέξεις συνολικά).

Μονάδες 25

- Δ1.** Στο «Σημεῖο Ἀναγνωρίσεως», η Κική Δημουλά εμμέσως καταγγέλλει τη μακραίωνη υποταγή της γυναίκας. Ποια θέση παίρνει απέναντι σε αυτό το ζήτημα ο Τόλης Νικηφόρου στο ποίημά του «γυναίκα», που σας δίνεται πιο κάτω, και πώς ο ίδιος αντιλαμβάνεται τη σχέση του με τη γυναίκα; Για την απάντησή σας να αξιοποιήσετε στοιχεία από το συγκεκριμένο ποίημα.

γυναίκα

κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές

.....
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

(Από τη συλλογή του Τόλη Νικηφόρου *Το μαγικό χαλί*, 1980)

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνον με μπλε ή μόνον με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 09.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργης Παυλόπουλος

Τά Αντικλείδια

Ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα καί προσπερνοῦνε. Ὅμως μερικοί
κάτι βλέπουν, τό μάτι τους ἀρπάζει κάτι
καί μαγεμένοι πηγαίνουνε νά μποῦν.
Ἡ πόρτα τότε κλείνει. Χτυπᾶνε μά κανεῖς
δέν τούς ἀνοίγει. Ψάχνουνε γιά τό κλειδί.
Κανεῖς δέν ξέρει ποῖός τό ἔχει. Ἀκόμη
καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεῦοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια. Προσπαθοῦν.
Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἄνοιξε ποτέ
γιά ὅσους μπόρεσαν νά ἰδοῦν στό βάθος.
Ἴσως τά ποιήματα πού γράφτηκαν
ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ κόσμος
εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀρμαθιά ἀντικλείδια
γιά ν' ἀνοίξουμε τήν πόρτα τῆς Ποίησης.
Μά ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.

(*Τά Αντικλείδια*, 1988)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Α1.** Κύρια γνωρίσματα της ποίησης του Γιώργη Παυλόπουλου είναι η χρήση καθημερινού λεξιλογίου,

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ο παρατακτικός λόγος και η συμβολιστική γραφή. Για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με την Τασούλα Καραγεωργίου: «Το ποίημα του Παυλόπουλου τελειώνει όπως άρχισε. Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοικτή· η πρόσκληση ανανεώνεται· η περιπέτεια δεν έχει τέλος». Σε ποιο σχήμα λόγου αναφέρεται η Τ. Καραγεωργίου; (μονάδες 5)
Να σχολιάσετε τη συγκεκριμένη επιλογή του σχήματος αυτού από τον ποιητή. (μονάδες 15)

Μονάδες 20

- B2.α)** Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής χρησιμοποιεί στα «**Ἀντικλείδια**» το α' και γ' πληθυντικό πρόσωπο για την εξιστόρηση και ερμηνεία του ποιητικού του μύθου; (μονάδες 10)
- β)** Να περιγράψετε δύο εικόνες με τις οποίες ο ποιητής δημιουργεί μια ατμόσφαιρα μυστηριακή. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

- Γ1.** Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:
- α) Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα και προσπερνούν.**
(σε μία παράγραφο περίπου 60-80 λέξεων)
(μονάδες 10)
- β) Ακόμη
και τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια.**
(σε μία παράγραφο περίπου 80-100 λέξεων)
(μονάδες 15)

Μονάδες 25

- Δ1.** Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το ποίημα του Γ. Παυλόπουλου «**Τά Άντικλείδια**» με το ποίημα του Γ. Στογιαννίδη «**Η ποίηση**».

Μονάδες 20

Ἡ ποίηση

Ἡ ποίηση εἶναι σκληρὴ
δὲν τὴν κερδίζεις μὲ ψέματα,
δὲν τὴν ἀλλάζεις ξεκοιλιάζοντας τράπουλες
ἢ θυμιατίζοντας τὸν ἔξω ἀποδῶ.

Φωτιὰ
ποὺ βαστάει ἀπ' τὴν κόλαση
καὶ ποὺ μελτέμια Αὐγουστιάτικα
λουτρὰ ἱαματικὰ
ποὺ οἱ δυστυχισμένοι ὄνειρεύονται.

Ἡ ποίηση σοῦ ἀφαιρεῖ τὴν πραγματικότητα
ἀφήνοντάς σε στὶς προσβάσεις τοῦ ὕπνου
νὰ μηρυκάζεις λέξεις.
Κάποτε ἄγγελος Κυρίου ἔρχεται
νὰ σοῦ ἀλλάξει τὸ μουσκεμένο προσκέφαλο.

Ἡ ποίηση εἶναι ἡ πιὸ σκληρὴ μοναξιά.

(Από τη συλλογὴ του Γιώργου Στογιαννίδη, *Στὶς προσβάσεις τοῦ ὕπνου*, 1976)

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ Τό ἀμάρτημα τῆς μητρός μου

(ἀπόσπασμα)

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἡ πρώτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτέρευσις.

Τό ἀμυδρόν φῶς τῶν ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου λύχνων, μόλις ἐξαρκοῦν¹ νά φωτίζη αὐτό καί τάς πρό αὐτοῦ βαθμίδας², καθίστα τό περί ἡμᾶς σκότος ἔτι ὑποπτότερον καί φοβερώτερον, παρὰ ἐάν ἤμεθα ὅλως διόλου εἰς τά σκοτεινά.

Ὅσάκις τό φλογίδιον μιᾶς κανδήλας ἔτρεμε, μοί ἐφαίνετο, πῶς ὁ Ἅγιος ἐπὶ τῆς ἀπέναντι εἰκόνης ἤρχιζε νά ζωντανεύη, καί ἐσάλευε, προσπαθῶν ν' ἀποσπασθῇ ἀπό τάς σανίδας, καί καταβῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μέ τά φαρδύα καί κόκκινά του φορέματα, μέ τόν στέφανον περί τήν κεφαλήν, καί μέ τούς ἀτενεῖς³ ὀφθαλμούς ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καί ἀπαθοῦς προσώπου του.

Ὅσάκις πάλιν ὁ ψυχρός ἄνεμος ἐσύριζε διά τῶν ὑψηλῶν παραθύρων, σείων θορυβωδῶς τάς μικράς αὐτῶν ὑέλους⁴, ἐνόμιζον, ὅτι οἱ περί τήν ἐκκλησίαν νεκροί ἀνερριχῶντο τούς τοίχους καί προσεπάθουν νά εἰσδύσωσιν εἰς αὐτήν. Καί τρέμων ἐκ φρίκης, ἔβλεπον ἐνίοτε ἀντικρὺ μου ἓνα σκελετόν, ὅστις ἤπλωνε νά θερμάνῃ τάς ἀσάρκους του χεῖρας ἐπὶ τοῦ «μαγκαλίου»⁵, τό ὁποῖον ἔκαιε πρό ἡμῶν.

Καί ὅμως δέν ἐτόλμων νά δηλώσω οὐδέ τήν παραμικροτέραν ἀνησυχίαν. Διότι ἡγάπων τήν ἀδελφήν μου, καί ἐθεώρουν

μεγάλην προτίμησιν νά εἶμαι διαρκῶς πλησίον της καί πλησίον τῆς μητρός μου, ἥτις χωρίς ἄλλο θά μέ ἀπέστελλεν εἰς τόν οἶκον, εὐθύς ὡς ἤθελεν ὑποπτευθῇ ὅτι φοβοῦμαι.

Ὑπέφερον λοιπόν καί κατὰ τάς ἐπομένας νύκτας τάς φρικιάσεις ἐκείνας μετά ἀναγκαστικῆς στωικότητος καί ἐξετέλουν προθύμως τά καθήκοντά μου, προσπαθῶν νά καταστῶ ὅσον τό δυνατόν ἀρεστότερος. [...]

Καί εἰς ὅλα ταῦτα μέ παρηκολούθει ἡ πτωχή μου ἀδελφή μέ τήν ὥχραν καί μελαγχολικήν της ὄψιν, μέ τό ἀργόν καί ἀβέβαιον βῆμά της, ἐλκύουσα⁶ τόν οἶκτον τῶν ἐκκλησιαζομένων καί προκαλοῦσα τάς εὐχάς αὐτῶν ὑπέρ ἀναρρώσεώς της· ἀναρρώσεως, ἥτις δυστυχῶς ἤργει νά ἐπέλθῃ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ὑγρασία, τό ψῦχος, τό ἀσύνηθες καί, μά τό ναί, φρικαλέον τῶν ἐν τῷ ναῷ διανυκτερεύσεων δέν ἤργησαν νά ἐπιδράσουν βλαβερῶς ἐπὶ τῆς ἀσθενοῦς, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἤρχισε νά ἐμπνέῃ τώρα τοὺς ἐσχάτους φόβους.

Ἡ μήτηρ μου τό ἠννόησε, καί ἤρχισε, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, νά δεικνύῃ θλιβεράν ἀδιαφορίαν πρὸς πᾶν ὅ,τι δέν ἦτο αὐτῇ ἡ ἀσθενής. Δέν ἤνοιγε τά χεῖλη της πρὸς οὐδένα πλέον, εἰ μή πρὸς τήν Ἀννιώ καί πρὸς τοὺς ἁγίους, ὡς ἀκίς ἐπροσηύχετο. Μίαν ἡμέραν τήν ἐπλησίασα ἀπαρατήρητος, ἐνῷ ἔκλαιε γονυπετής πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος.

- Πάρε μου ὅποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πῶς εἶναι γιά νά γένη. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μοῦ πάρῃς τό παιδί, γιά νά μέ τιμωρήσῃς. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!

Μετά τινας στιγμὰς βαθείας σιγῆς, καθ' ἣν τά δάκρυά της ἠκούοντο στάζοντα ἐπὶ τῶν πλακῶν ἀνεστέναξεν ἐκ βάθους καρδίας, ἐδίστασεν ὀλίγον, καί ἔπειτα ἐπρόσθεσεν·

- Σοῦ ἔφερα δύο παιδιὰ μου στά πόδια σου...χάρισέ μου τό κορίτσι!

Ὅταν ἤκουσα τάς λέξεις ταύτας, παγερά φρικίασις διέτρεξε τά νεῦρά μου καί ἤρχισαν τά αὐτία μου νά βοΐζουν. Δέν ἠδυνήθην ν' ἀκούσω περιπλέον. Καθ' ἣν δέ στιγμήν εἶδον, ὅτι ἡ μήτηρ μου, καταβληθεῖσα ὑπὸ φοβερᾶς ἀγωνίας,

ἔπιπτεν ἀδρανῆς ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ἐγὼ ἀντί νά δράμω⁷ πρὸς βοήθειάν της, ἐπωφελήθην τήν εὐκαιρίαν νά φύγω ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τρέχων ὡς ἕξαλλος καί ἐκβάλλων κραυγάς, ὡς ἔάν ἡπείλει νά μέ συλλάβῃ ὁρατός αὐτός⁸ ὁ Θάνατος.

Οἱ ὁδόντες μου συνεκρούοντο ὑπὸ τοῦ τρόμου, καί ἐγὼ ἔτρεχον, καί ἀκόμη ἔτρεχον. Καί χωρίς νά τό ἐννοήσω, εὐρέθην ἕξαφνα μακράν, πολύ μακράν τῆς ἐκκλησίας. Τότε ἐστάθην νά πάρω τήν ἀναπνοήν μου, κ' ἐτόλμησα νά γυρίσω νά ἰδῶ ὀπίσω μου. Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει.

Ἦρχισα λοιπόν νά συνέρχωμαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καί ἤρχισα νά συλλογίζωμαι.

Ἀνεκάλεσα εἰς τήν μνήμην μου ὅλας τάς πρὸς τήν μητέρα τρυφερότητας καί θωπείας μου. Προσεπάθισα νά ἐνθυμηθῶ μήπως τῆς ἔπταισά ποτε, μήπως τήν ἀδίκησα, ἀλλά δέν ἠδυνήθην. Ἀπεναντίας εὗρισκον, ὅτι ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη αὐτή ἡ ἀδελφή μας, ἐγὼ, ὅχι μόνον δέν ἠγαπήθην, ὅπως θά τό ἐπεθύμουν, ἀλλά τοῦτ' αὐτό παρηγκωνιζόμενη ὁλονέν περισσότερον. Ἐνθυμήθην τότε, καί μοί ἐφάνη ὅτι ἐννόησα, διατί ὁ πατήρ μου ἐσυνήθιζε νά μέ ὀνομάζῃ «τό ἀδικημένο του». Καί μέ ἐπῆρε τό παράπονον καί ἤρχισα νά κλαίω. ὦ! εἶπον, ἡ μητέρα μου δέν μέ ἀγαπᾷ καί δέν μέ θέλει! Ποτέ, ποτέ πλέον δέν πηγαίνω εἰς τήν ἐκκλησίαν! Καί διηυθύνθην πρὸς τήν οἰκίαν μας, περίλυπος καί ἀπηλπισμένος.

¹ *εξαρκῶ*· φθάνω, ἀρκῶ πλήρως.

² *βαθμῖς-ίδος*· σκαλί, σκαλοπάτι.

³ *ατενῆς*· έντονος.

⁴ *ύελος (η)* ἀντί του *ύαλος*· γυαλί.

⁵ *μαγκάλι*· ειδικό φορητό σκεῦος μέσα στο οποίο ανάβεται φωτιά.

⁶ *ελκύω* κ. *έλκω*.

⁷ *να δράμω*· να τρέξω.

⁸ *αυτός*· ο ίδιος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Το έργο του Βιζυηνού έχει χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικό. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα από το απόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

- B1.α)** Ο Παν. Μουλλάς αναφέρει ότι μέσα στο αφηγηματικό έργο του Βιζυηνού οι περιγραφές δεν είναι παρεμβλήτα «ξένα σώματα», αλλά οργανικά μέρη του κειμένου και της αφήγησης. Ο ρόλος τους είναι πολλαπλός. Να τεκμηριώσετε την παραπάνω άποψη με σχετικές αναφορές στο κείμενο που σας δίνεται (μονάδες 10).

- β)** Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Γ. Βιζυηνός παραβιάζει τη χρονική σειρά, κατά την αφήγηση, αναφερόμενος σε προγενέστερα γεγονότα. Να αναζητήσετε και να καταγράψετε δύο σημεία παραβίασης της χρονικής σειράς (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή αυτή ο αφηγητής; (μονάδες 6)

Μονάδες 20

- B2.** Να επισημάνετε στο παρακάτω απόσπασμα τέσσερα διαφορετικά εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε το ρόλο τους μέσα στο κείμενο.

«Όταν ήκουσα τās λέξεις ταύτας...Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει.»

Μονάδες 20

- Γ1.** «-Πάρε μου όποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πώς εἶναι γιά νά γένῃ. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μοῦ πάρῃς τό παιδί, γιά νά μέ τιμωρήσης. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (150-170 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ1. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Το Αμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνού με το επόμενο απόσπασμα από το έργο του Κ. Παλαμά «Ο θάνατος του παλληκαριού», να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές, ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Τὸ βράδυ ἔπесαν νὰ κοιμηθοῦν. Χειμῶνας ἦταν ἀκόμη, μὰ ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατὰστερη. Ἡ Δήμαινα μονάχη ξενυχτοῦσε τὸ Μῆτρο· στὸ πλάγι του ἔστρωνε κ' ἔπεφτε· πολλὲς φορὲς ξημερώνονταν στὸ πόδι. Τὴ νύχτα ἐκείνη, κι ὅλη τοῦ κόσμου τὴν ὑγεία καὶ τὴν ξεγνοιασιά νὰ κρύβαν μέσα τους, πάλι δὲ θὰ κλειοῦσαν μάτι, μάνα καὶ παιδί. [...] Καὶ τοὺς δυὸ ἕνας φόβος τοὺς ἐτάραξε καὶ μιὰ ἐλπίδα τοὺς ἐξέσταινε. Στὸν πλατὺν ὄντᾶ¹ τὸ κρεμαστὸ καντήλι θαμποφωτᾶ, κι ἄλλο δὲν ξεχώριζαν μέσα ἐκεῖ παρὰ τὸ εἰκονοστάσι μὲ τὸ μαυρισμένο τὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἀσημωμένο ἅι-Νικόλα, κ' ἕνα τρομπόνι² μ' ἕνα κουπί, καὶ τὰ δυὸ παραριχτά, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ τοίχου. Κι ὁ Μῆτρος κάρφωνε ἄγρυπνος τὸ μάτι ἀπ' τὸ καντήλι στὰ κονίσματα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ γωνιά, σὰν κάτιτι νὰ καρτεροῦσε νάβγη ἀκόμα κι ἀπ' αὐτά, ποὺ ξάνοιγε μονάχα στὸ σκοτάδι ἐκεῖ, κάτι μυστικὸ κι ανέλπιστο· καὶ μέσα στὸ σκοταδερὸ τὸ φῶς, ὁ ἴσκιος πόριχνε ὁ Χριστὸς καὶ τ' ἀσημένιο φέγγος τ' ἅι-Νικόλα, καὶ τοῦ κουπιοῦ τὸ μακρὸς, καὶ ἡ θωριὰ τοῦ τρομπονιοῦ, σμίγανε καὶ φάνταζαν καὶ γίνονταν μαυράδια ἀλλόκοτα καὶ σχήματα ποὺ σειοῦνταν, σὰ νὰ κρυφομίλαγαν, καὶ πλάσματα ἀλλόκοτα, ποὺ λίγο μόνον ἔλειπε γιὰ νὰ ξεσκεπαστοῦν, καὶ νὰ φανερωθοῦνε ξωτικὲς καὶ μοῖρες καὶ ψυχές..-ποιὸς ξέρει τί θὰ φανερώνονταν; Κ' εἶχε χτυπόκαρδο ὁ καημένος, κι ὁ νοῦς του ἦτανε γεμᾶτος ἀπὸ ἱστορίες ἄλλου κόσμου καὶ παραμύθια ἄλλου καιροῦ, καὶ πρόσμενε σὰν κατάδικος νὰ ἰδῇ, θὰ τόνε κόψουν ἢ θὰ τοῦ δώσουν χάρη; Καὶ σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, ἐκεῖ ποὺ ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατὰστερη, γεμάτη σιγαλιά, ψηλὰ στὰ κεραμίδια τοῦ σπιτιοῦ ξεσπάει μεγάλη ταραχή, χαλίκια

πέφτουνε σὰ νάστησαν πετροπόλεμο τοῦ σπιτιοῦ, χαλάζι λές καὶ ρίχνει ὁ οὐρανὸς ἀπάνω στὴ σκεπή· σφυρίγματα γροικιοῦνται, μιλήματα ἀκούγονται. Ταράζεται τὸ πάτωμα, βογγοῦν τὰ παράθυρα, τρίζουν οἱ πόρτες, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ χοροπηδοῦν παράξενα καντήλια, καὶ κονίσματα, καὶ φῶτα, καὶ σκιές. Πιάνετ' ὁ ἀνασασμός του· δὲ μπορεῖ, ἀλλ' οὔτε καὶ ποὺ θέλει νὰ μιλήσῃ.

¹ ὄντᾱς· δωμάτιο

² τρομπόνι· πνευστό μουσικὸ ὄργανο

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ Θάνατος παλληκαριοῦ (απόσπασμα)

(Ρένου, Ἦρκου καὶ Στάντη Ἀποστολίδη, Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, Τὰ Νέα Ἑλληνικά, 2004, σελ. 433).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζομένους)

1. Στὸ τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τὰ προκαταρκτικὰ (ημερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Να μὴν αντιγράψετε** τὰ θέματα στὸ τετράδιο.
2. Νὰ γράψετε τὸ ονοματεπώνυμό σας στὸ πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. **Δεν ἐπιτρέπεται νὰ γράψετε** καμιὰ ἄλλη σημείωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε **στὸ τετράδιό σας** σε ὅλα τὰ θέματα.
4. Νὰ γράψετε τὶς ἀπαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
6. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18.30.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ